

กระบวนการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุบ้านแอ็ร็อง ตำบลตาเนาะปูเต๊ะ
อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

Process of Mobilizing Women's Leadership Groups for the Development of the
Elderly in Ban Aerong, Yala Province

อาจารย์ที่ปรึกษา
อาจารย์คมวิทย์ สุขเสนีย์

โดย
นางสาวโรสเซีย อาแซ
นายมุฮัมหมัดฮาฟิซ ยูโซ๊ะบลูกา
นางสาวตุแหวฟารีดา ทะลี

หัวข้อพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชาวิจัยทางรัฐศาสตร์และกฎหมายมหาชน
หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองและกฎหมายมหาชน
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

หัวข้อพิเศษ : กระบวนการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุบ้านแอร่อง ตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผู้วิจัย : โรสเซีย อาแซ¹, ตูแวนพารีดา ทะลี¹, มุฮัมหมัดฮาฟิซ ยูโซ๊ะบลูกา¹และ คมวิทย์ สุขเสนีย์²

หลักสูตร : หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชา : การปกครองและกฎหมายมหาชน

ปีการศึกษา : 2567

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุบ้านแอร่อง จังหวัดยะลา การวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษากระบวนการขับเคลื่อนของแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุพื้นที่บ้านแอร่อง จังหวัดยะลา ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา จำนวน 2 คน แกนนำกลุ่มสตรี จำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา จำนวน 2 คน ผู้สูงอายุบ้านแอร่อง หมู่ 10 ตำบลตาดานะปุเต๊ะ จังหวัดยะลา จำนวน 3 คน การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูล จำแนกและจัดระบบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูล โดยการบรรยายดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การถอดบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุบ้านแอร่อง จังหวัดยะลา โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการขับเคลื่อนซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้ 1)ขั้นตอนการตระหนักในช่องว่าง ด้วยสภาพปัญหาผู้สูงอายุในพื้นที่ขาดสวัสดิการกองทุน ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจและสังคม รวมถึงขาดการช่วยเหลือดูแลในบางครอบครัวที่ยากจน เกิดการตระหนักรู้และสร้างโอกาสเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในพื้นที่ 2) ขั้นมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีขอบเขต ด้วยแกนนำกลุ่มสตรีได้ตระหนักและต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับผู้สูงอายุ โดยการออกแบบกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ 3)ขั้นให้เกียรติไม่สร้างความรู้สึกแปลกแยก ด้วยกิจกรรม“ฮาลาเกาะฮ์ยาซีน” จะช่วยเยียวยาจิตใจ และการขัดเกลาจิตใจให้ผู้สูงอายุมีความรู้และไม่ได้สร้างความแปลกแยกให้กับคนที่อยู่ในกลุ่ม 4)ขั้นการมีส่วนร่วม การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของแกนนำกลุ่มสตรีด้วยกิจกรรมการสนทนากลุ่ม พูดคุย พบปะ และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดกับเครือข่าย และเกิดการชักชวนระหว่างเพื่อน 5)ขั้นสามารถพึ่งตนเอง ด้วยแกนนำกลุ่มสตรีสามารถพึ่งพาตนเองจากการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านศาสนา ด้านสุขภาพ และด้านสวัสดิการ เป็นต้นซึ่งกิจกรรมที่สอดคล้องกับพื้นที่ 6)ขั้นผู้คนในสังคมคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน โดยชุมชนมีส่วนร่วมและตอบรับ อีกทั้งมีการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆในชุมชน

คำสำคัญ : การฮาลาเกาะฮ์ยาซีน / ผู้สูงอายุ / ชารีกัตมาตี

Abstract

Topic : Process of Mobilizing Women's Leadership Groups for the Development of the Elderly in Ban Aerong, Yala Province

Researchers : Rossia A-sae¹, Tuwaefareeda Halee¹, Muhammathafis Yusohbluka¹ and Khomvit Suksenee²

Program : Bachelor of Political Science Program

Department : Governance of Public Law

Year : 2024

This research article aims to extract lessons learned from the mobilization process of female group leaders in the development of elderly care in Ban Aeraong, Yala Province. The researcher focused on examining the mobilization efforts of these female leaders within the context of elderly development in Ban Aeraong, Yala Province. The study utilized qualitative research methodology, with in-depth interviews as the primary tool for data collection. The key informants interviewed included: the President of the Tanoh Puteh Subdistrict Administrative Organization in Bannang Sata District, Yala Province (1 person), the Vice President of the same organization (1 person), two officials from the Tanoh Puteh Subdistrict Administrative Organization, four female group leaders, two public health officers from Tanoh Puteh Subdistrict, and three elderly residents from Ban Aeraong, Village No. 10, Tanoh Puteh Subdistrict, Yala Province. The researcher analyzed the data by verifying, categorizing, organizing, and interpreting the information, and the findings are presented as follows.

The research findings reveal that the lesson extraction process for mobilizing female group leaders in elderly development in Ban Aeraong, Yala Province, follows a theoretical mobilization framework consisting of six steps: 1)Awareness of Gaps: Recognizing the challenges faced by the elderly in the area, including a lack of welfare funds, insufficient mental and social development, and limited support for impoverished families. This awareness created an opportunity to improve elderly care in the community. 2)Desire for Change within Defined Boundaries: Female leaders became aware of and motivated to drive change by designing activities aligned with the local context to benefit the elderly. 3)Respect without Creating a Sense of Alienation: Activities such as "Halakoh Yasin" provide spiritual healing and development for the elderly, ensuring they feel included and not alienated within the group. 4)Encouraging Participation: Female leaders facilitated participatory processes through focus group discussions, gatherings, and exchanges of ideas with networks, fostering peer encouragement and collaboration. 5)Self-Reliance: Female leaders demonstrated self-sufficiency in driving activities across four key areas: social, religious, health, and welfare, adapting activities to meet local needs. 6)Community-Oriented Mindset: The community actively engaged in and supported activities, showing collective responsibility and support for initiatives within the community.

Keywords: Halaqoh Yasin activities / Elderly / Charikatmati

กิตติกรรมประกาศ

หัวข้อพิเศษฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาคมวิทย์ สุขเสณีย์ และ คณะกรรมการหัวข้อพิเศษที่ได้ให้คำแนะนำ ติดตามความก้าวหน้าและคอยให้กำลังใจอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์คมวิทย์ สุขเสณีย์ ที่ใคร่ครวญกรุณาเสียสละ อดทน อบรมสั่งสอน ว่ากล่าวตักเตือน ในความเมตตาต่อ ผู้วิจัยเหนือกว่าครูทั้งหลายที่พึงมีหน้าที่กับศิษย์โดยทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณไว้เป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณคณะกรรมการหัวข้อพิเศษทุกท่าน ที่ได้เสนอความคิดเห็นข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่องานชิ้นนี้

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ และครอบครัวอันเปรียบเสมือนกัลยาณมิตรที่ได้ให้ความช่วยเหลือเป็นกำลังใจมา ตลอด

คุณค่าอันพึงมีของรายงานจากหัวข้อพิเศษฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วน ช่วยเหลือและให้กำลังใจเป็นอย่างดี

คณะผู้ศึกษา

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ก
บทคัดย่อ(อังกฤษ).....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญ(ต่อ).....	จ
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	4
แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อน	4
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ	5
พระราชบัญญัติ ผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560	10
ทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมด้านสังคม.....	12
ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	17
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม	19
ความหมายของกลุ่มและองค์กรเครือข่าย	20
ลักษณะของกลุ่ม	20
องค์ประกอบของกลุ่ม	21
ปัจจัยของการเกิดกลุ่ม.....	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
กรอบแนวคิดการวิจัย	24

สารบัญ(ต่อ)

บทที่3 วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	25
เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ	25
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	26
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	26
ระยะเวลาการวิจัย.....	26

บทที่4 ผลการการวิจัย

ขั้นตอนการตระหนักในช่องว่าง	27
ชั้นมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีขอบเขต	31
ชั้นให้เกียรติไม่สร้างความรู้สึกแปลกแยก.....	34
ชั้นการมีส่วนร่วม.....	35
ชั้นสามารถพึ่งตนเอง	36
ชั้นผู้คนในสังคมคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน	37

บทที่5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย	39
อภิปรายผล	40
ข้อเสนอแนะ	42
บรรณานุกรม.....	43
ภาคผนวก	45
รูปภาพประกอบการดำเนินงาน.....	45
ภาคผนวก ก.....	46
ภาคผนวก ข.....	47
ภาคผนวก ค.....	48
แบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ.....	49
ประวัติผู้วิจัย.....	52

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สังคมสูงวัยคือสังคมที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ขณะที่สัดส่วนของอัตราการเกิด และจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลง ประเทศต่างๆ รอบข้างได้มีปัญหานี้แล้ว เช่น ที่สิงคโปร์มีสัดส่วนของผู้สูงอายุใกล้เคียงกับไทยและเป็นสังคมผู้สูงอายุ เกาหลีใต้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์แล้ว ญี่ปุ่นมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก และเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสูงสุด ดังนั้นสำหรับประเทศเราเอง ก็กำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในเร็ววันเช่นกัน โดยมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปร้อยละ 10 หรือมากกว่า 7 ล้านคนแล้ว และมีการคาดการณ์ไว้ว่าในปี พ.ศ. 2564 สัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นไปถึงร้อยละ 20-30 เปอร์เซนต์ แสดงว่าประชากร ทุกๆ 100 คน พบจำนวนผู้สูงอายุ 30 คน ซึ่งน่าจะเป็นตามมาด้วยปัญหาสุขภาพและโรคเรื้อรังต่างๆ ด้วย อย่างไรก็ตามตามความจริงแล้วคนส่วนใหญ่ในสังคมยังเข้าใจว่าการรับมือกับเรื่องนี้กลับเป็นเพียงการจัดการกับเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุ ทำให้การแก้ปัญหาหลักมักจำกัดอยู่เพียงแต่กลุ่มๆ เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพคนชรา การจัดสวัสดิการต่างๆ แต่กลับไม่ได้เชื่อมโยงเข้ากับการเตรียมการตั้งแต่ยังอยู่ในวัยทำงาน จึงเป็นสถานการณ์ที่เราจำเป็นต้องกลับมาสนใจจริงๆ เกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุในประเทศ รวมทั้งการส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของชาติด้วย (กลุ่มเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพเครือข่าย กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ, 2564)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทยครั้งแรกในปี 2537 และการสำรวจในปี 2564 ครั้งที่ 7 พบว่า ในปี 2564 มีผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จำนวน 13,358,751 คน หรือร้อยละ 19.6 ของประชากรทั้งหมด โดยแบ่งเป็นผู้สูงอายุชาย 5,974,022 คน (ร้อยละ 44.7) และผู้สูงอายุหญิง 7,384,729 คน (ร้อยละ 55.3) สำหรับแนวโน้มของผู้สูงอายุ พบว่าประเทศไทยมีจำนวนร้อยละของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยเพิ่มจากร้อยละ 6.8 ในปี 2537 เป็นร้อยละ 19.6 ในปี 2564 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2564)

จำนวนประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มที่จะไม่เปลี่ยนแปลงมากนักในอนาคต ทำให้การดูแลผู้สูงอายุกลายเป็นภาระหนักมากขึ้นแก่ครอบครัวชุมชนและภาครัฐ ซึ่งสะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นของประชากรที่อยู่ในวัยพึ่งพิงทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสุขภาพ ทั้งนี้อาเซียนจะมีเพียงไทยและสิงคโปร์เท่านั้นที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเกินร้อยละ 30 ในอีก 30 ปี ข้างหน้า (ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์, 2557)

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนดสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุไว้ดังนี้ ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการแพทย์และสาธารณสุข 2) ด้านการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสาร 3) ด้านการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม 4) ด้านการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่าย/ชุมชน ผู้สูงอายุได้รับ การส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุ ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมภายในชุมชน และ/หรือระหว่างชุมชน และส่งเสริมการใช้ศักยภาพผู้สูงอายุ โดยเพิ่มการจัดกิจกรรมทางกีฬา นันทนาการและการถ่ายทอดภูมิปัญญา 5) ด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย 6) ด้านการลดหย่อนค่าโดยสาร 7) ด้านการยกเว้นค่าเช่าสถานที่ยของรัฐ 8) ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุ 9) การให้คำแนะนำ ปกป้อง ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี 10) ด้านการช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย 11) ด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ 12) การสงเคราะห์

ในการจัดการศพตามประเพณี 13)การจัดบริการสถานที่ท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมกีฬาและนันทนาการตามที่ คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนด 14)การจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกด้านพิพิธภัณฑ 15) ด้านการลดหย่อนภาษีเงินได้และการลดหย่อนภาษีให้แก่ผู้บริจาคทรัพย์สิน เงินให้แก่กองทุนผู้สูงอายุ 16) ด้าน กองทุนผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ,2566)

ชุมชนและกลุ่มแกนนำที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะชุมชนบ้านแอร้อง หมู่ 10 ตำบลตาดเนาะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ได้มีการรวมกลุ่มขึ้นจากความร่วมมือและมีอุดมการณ์ เดียวกันของแกนนำสตรี ซึ่งเห็นว่าผู้สูงอายุในชุมชนขาดสวัสดิการกองทุน ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจและด้าน สังคม และขาดการเยียวยาในบางครอบครัวที่ยากจน โดยใช้ชีวิตอยู่แต่ในบ้านไปวันๆ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุหลังจาก เกษียณอายุก็จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งหลังจากทำไร่ ทำนา ก็จะแยกย้ายกันกลับบ้านของตนเอง การที่จะ ออกงานหรือกิจกรรมทางสังคมแต่ละครั้ง ก็เป็นเพียงงานแต่งงาน งานสำคัญทางศาสนาหรือวันอื่นๆที่เกิดการ รวมตัวกันโดยจำเป็นเพียงเท่านั้น ในบ้านปลายชีวิตวัยเกษียณของผู้สูงอายุนั้นจะต้องมีความรอบรู้ในเรื่องของ ศาสนาเพื่อขัดเกลากิจใจในการใช้ชีวิตประจำวัน เมื่อพิจารณาพบว่าปัญหาของผู้สูงอายุกลับเป็นผู้มีความรู้ใน เรื่องของศาสนาไม่ลึกพอและผู้สูงอายุขาดการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

ด้วยปัญหาผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้เป็นปัญหาส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความรู้ เรื่องศาสนาให้มากพอและผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมในสังคมมากขึ้น ด้วยประเด็นดังกล่าวนี้อาจต้องใช้ กระบวนการขับเคลื่อนผ่านมิติต่างๆเพื่อนำมาเป็นกระบวนการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆ การดำเนินการแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุในการขับเคลื่อนอาจต้องมีการรวมกลุ่มผู้คน ผ่านกลไก 6 ขั้นตอนและผ่านกิจกรรมในมิติต่างๆ เช่น ด้านสังคม ด้านศาสนา ด้านสวัสดิการ ด้านสุขภาพ ซึ่งความสำคัญ ในการรวมกลุ่มของผู้คนผ่านกระบวนการและการขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมต่างๆเพื่อสังคมผู้สูงอายุในจุดนี้ กลุ่ม แกนนำสตรีบ้านแอร้อง จังหวัดยะลา เป็นกลุ่มที่มีกิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุและเข้าไปมีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นความน่าสนใจในการศึกษาว่ากลุ่มแกนนำสตรีบ้านแอร้อง จังหวัด ยะลานั้นมีกระบวนการในการขับเคลื่อนกลุ่มอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนของแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุพื้นที่บ้านแอร้อง จังหวัดยะลา

ขอบเขตการวิจัย

1.ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้เป็นการถอดบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการ พัฒนาผู้สูงอายุบ้านแอร้อง จังหวัดยะลา

2.พื้นที่ดำเนินการ บ้านแอร้อง หมู่ที่ 10 ตำบลตาดเนาะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

3.กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนตำบลตาดเนาะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัด ยะลา จำนวน 1 คน รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบลตาดเนาะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลตาดเนาะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา จำนวน 2 คน อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบลตาดเนาะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา จำนวน 2 คน ผู้สูงอายุ บ้านแอร้อง หมู่ 10 ตำบลตาดเนาะปุเต๊ะ จังหวัดยะลา จำนวน 3 คน รวม จำนวน 11 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีพื้นที่บ้านแอร้ง จังหวัดยะลา
2. ชุมชนได้เรียนรู้รูปแบบกระบวนการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีในการพัฒนาผู้สูงอายุ
3. ชุมชนมีความเข้มแข็งในการที่จะพัฒนาผู้สูงอายุต่อไป

ค่านิยมศัพท์เฉพาะ

แกนนำกลุ่มสตรี หมายถึง สตรีที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแอร้ง จังหวัดยะลา มารวมตัวกัน โดยมีอุดมการณ์เดียวกันในการขับเคลื่อนกลุ่มผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุพื้นที่บ้านแอร้ง หมู่ที่ 10 ตำบลตาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

การฮาลาเกาะห์ฮียาซีน หมายถึง การรวมตัวกันของผู้สูงอายุบ้านแอร้ง จังหวัดยะลา เพื่ออ่านคัมภีร์อัลกุรอาน แล้วช่วยกันฟังว่าผู้อ่านนั้นอ่านผิดตรงไหนและช่วยกันสอนให้อ่านถูกต้อง

การเรียนวันศุกร์ หมายถึง การรวมตัวกันของผู้สูงอายุบ้านแอร้ง จังหวัดยะลา ในทุกๆหลังละหมาดวันศุกร์ เพื่อฟังบรรยายธรรม โดยเชิญโต๊ะครูจากภายนอกเข้ามาบรรยาย

การตะเล็ม หมายถึง การรวมตัวกันของผู้สูงอายุบ้านแอร้ง จังหวัดยะลา เพื่อเรียนศาสนาในทุกๆวันพุธ โดยเชิญโต๊ะครูจากภายนอกเข้ามาบรรยาย และการตอบปัญหาเกี่ยวกับศาสนาในชีวิตประจำวัน

กองทุนซารีกัตมาตี หมายถึง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง กระบวนการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุบ้านแอร้ง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์มุ่งหาคำตอบโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์และกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยมีเนื้อหาที่ได้ทำการเรียบเรียงมานำเสนอดังต่อไปนี้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อน
- ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- พระราชบัญญัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- ทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมด้านสังคม
- ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
- แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม

แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อน

สุพรรณิ ไชยอำพร (2549) กล่าวว่าในการขับเคลื่อนชุมชนนั้นจะต้องมีกระบวนการพัฒนาในระดับปฏิบัติการและต้องผ่านมิติวัฒนธรรมใน 3 มิติด้วย คือ 1) ระบบความเชื่อ/ความคิด 2) ระบบคุณค่า/ค่านิยม รวมถึงคุณธรรมและจริยธรรม และ 3) แบบแผนของคนส่วนใหญ่ที่กระทำและมีพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน หรือ กิ่งอัทโนมัต โดยสำนึกว่าต้องทำอะไร เมื่อไร อย่างไร (Pattern of Action Behavior) ในการขับเคลื่อนงานพัฒนาหรือการขับเคลื่อนชุมชนใดๆ จะมีขั้นตอนที่เน้นมิติของชาวบ้านเป็นหลัก แต่ยังคงเตรียมคน หรือผู้นำชุมชนให้มีความสนใจและเข้ามาร่วม ฉะนั้นการขับเคลื่อนจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของผู้คน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำและประชาชนไว้ดังนี้

1) ขั้นตอนการตระหนักในช่องว่าง (Consciousness Gap) ซึ่งการตระหนักในช่องว่างนี้มักบ่งชี้ด้วยการรับรู้ปัญหาการมีความต้องการ โดยมองเห็น /รับรู้ถึงช่องว่างหรือช่วงห่างของสภาพที่เป็นอยู่กับสิ่งที่พึงปรารถนา (Problem/Need)

2)ขั้นมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีขอบเขต (Aspiration Frontier) เมื่อบุคคลตระหนักในช่องว่างแต่ยอมรับได้/ปลงได้ การขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลงย่อมไม่เกิดขึ้น ดังนั้นหากต้องการให้มีการขับเคลื่อนจำเป็นต้องเสริมสร้างให้เกิดการจูงใจในการเปลี่ยนแปลงหรือต้องการการเปลี่ยนแปลง การนำสิ่งที่ตั้งมโนภูมิใจทั้งในอดีตและปัจจุบันของชุมชนมาเป็นสื่อชักนำให้มีความต้องการ ให้มีสิ่งที่ตั้งมโนภูมิใจเป็นต้น

3)ขั้นให้เกียรติไม่สร้างความรู้สึกแปลกแยก (De-Alienation) กล่าวคือ ในการขับเคลื่อนงาน เพื่อจะให้บุคคลตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วม จำเป็นต้องให้เกียรติ หรือสร้างความรู้สึกว่าทุกคนมีความสำคัญต่องานการขับเคลื่อน

4)ขั้นการมีส่วนร่วม (Participation) เนื่องจากการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดภาวะการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ผู้คนในชุมชนจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine Participation) อัน

หมายถึง การมีส่วนร่วมตัดสินใจ หรือการมีส่วนร่วมแบบต่อเนื่อง (Continuous Participation) คือ การมีส่วนร่วมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดการขับเคลื่อน

5)ขั้นสามารถพึ่งตนเอง (Self-Reliance) ทั้งการพึ่งตนเองทางวัตถุ การพึ่งตนเองทางจิตใจ และการพึ่งตนเองทางสติปัญญา

6)ขั้นผู้คนในสังคมคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน (Collective Personality Society) คิดถึงผู้อื่น คิดถึงผลประโยชน์สาธารณะ ตลอดจนการมีจิตอาสา

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

วัยผู้สูงอายุหรือวัยชราเป็นระยะสุดท้ายของชีวิตความชราของบุคคลไม่ได้หมายความว่า เป็นโรคหรือความเจ็บป่วยแต่หมายถึงพัฒนาการของชีวิตซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปสู่ความเสื่อมของร่างกายและจิตใจวัยนี้เป็นการยากที่จะกำหนดลงไปว่าเริ่มเมื่ออายุเท่าใดและจะจบลงเมื่ออายุเท่าไรโดยทั่วไปแล้วถือว่าเริ่มต้นตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไปสภาพความเสื่อมของคนเรานั้นจะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการเช่นกรรมพันธุ์ อาหาร อาชีพ สภาพความเป็นอยู่ ดินฟ้าอากาศ ถิ่นที่อยู่อาศัย โรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนจิตใจและอารมณ์ร่วมด้วยทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในผู้สูงอายุโดยจะพบว่าโครงสร้างของร่างกายจะค่อยๆ ว่างโรยเซลล์ต่างๆ เริ่มหย่อนสมรรถภาพเนื่องจากใช้งานมานานการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับตัวในวัยนี้จะแสดงออกในด้านความล่าช้าในกิจกรรมทุกด้านของชีวิตเช่นความคิดอ่านความจำการรับรู้ทางประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวสมรรถภาพในการทำงานของร่างกายในด้านความต้านทานต่อความเจ็บป่วยก็ลดลงด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่ผู้สูงอายุจะต้องเผชิญคือมีโอกาสเกิดโรคต่างๆ ได้ง่ายเช่นโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคติดเชื้อ และ โรคที่เกิดจากอุบัติเหตุ เป็นต้น กณิกนันต์ หยกสกุล (2551)

ดังนั้น ในการกำหนดว่าคุณคนใดเข้าสู่วัยสูงอายุจึงย่อมมีความแตกต่างกันออกไป ตามสภาพปัจจัยที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่

ความหมายของผู้สูงอายุ

ศิริพันธุ์ สาส์ตย์ (2551 :) ได้กล่าวว่า การสูงอายุเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน แม้ว่าการมีอายุสูงขึ้นจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนเช่น ผมหงอก ผิวหนังเหี่ยวย่น ฟันหลุดหมดแล้วต้องใส่ฟันปลอม หรือเริ่มมีความจำเสื่อมการเข้าสู่วัยสูงอายุจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับสภาพร่างกาย เซาว์ ปัญหา ระดับ สุขภาพจิต กรรมพันธุ์หรืออื่น ทักษะคติของแต่ละบุคคล ความสามารถในการจัดการกับความเครียดและความสามารถในการปรับตัวเข้าสู่วัยสูงอายุ และจากการประชุมสมัชชาโลก ผู้สูงอายุที่กรุงเวียนนา เมื่อปี พุทธศักราช 2525 ได้มีมติว่า ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง หลังจากนั้นประเทศไทยได้ยึดหลักเกณฑ์นี้ในการแบ่งวัยสูงอายุออกจากวัยผู้ใหญ่รวมทั้งใช้เป็นเกณฑ์ในการเกษียณอายุของข้าราชการไทยที่อายุ 60 ปี ต่อมาพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พุทธศักราช 2546 มาตราที่ 3 ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ คือ ผู้สูงอายุ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

ซีระภัทร์ เอกผาชัยสวัสดิ์ 2547 :) ได้กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคล ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงวัยสุดท้ายของวงจรชีวิต ซึ่งวงจรชีวิตนั้น เริ่มตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ ซึ่งวัยสูงอายุนี้เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจและหน้าที่การงานทางสังคม ซึ่งแต่ละคนจะปรากฏอาการเสื่อมแตกต่างกัน จากการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ ได้มีการกำหนดให้ผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป เป็นผู้สูงอายุและให้ใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก สำหรับประเทศไทยผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมักมีคำเรียกต่าง กันออกไป เช่น คนแก่ คนชรา ผู้เฒ่า เป็นต้น

ละเอียด แจ่มจันทร์ และสุรี ชันธรัทรวงศ์ (2549 : 1) ได้กล่าวว่า ผู้สูงอายุคือผู้ที่อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป แบ่งออกเป็น 3 ช่วงอายุ คือ ผู้สูงอายุ (Elderty) อายุระหว่าง 60-74 ปีคนชรา (Oid) อายุระหว่าง 75 - 90 ปี และคนชรามาก (Very Oid) อายุมากกว่า 90 ปี

นันทา มาระเนตร์ (2553 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่า ผู้สูงอายุ ในทางประชากรศาสตร์ได้แบ่งกลุ่มประชากรในประเทศต่าง ๆ ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ 2 ตามช่วงอายุ คือ ประชากรวัยเด็ก หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 14 ปี ประชากรวัยทำงาน หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 14 - 59 ปี และกลุ่มสุดท้าย คือ ประชากรวัยสูงอายุ หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ฉะนั้น คำนิยามของผู้สูงอายุ คือ คนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

จะเห็นได้ว่า ความหมายของผู้สูงอายุที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าเป็นการให้คำจำกัดความถึงผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีการเสื่อมสภาพของร่างกาย จิตใจ อารมณ์และ ส่งผลถึงสังคมตามมาด้วย ซึ่งเห็นควรให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุและขณะเดียวกันผู้สูงอายุก็สามารถดูแลตนเองโดยมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุกระทำด้วยตนเองเพื่อให้มีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ปราศจากการเจ็บป่วยและสามารถดำเนินชีวิตใน สังคมได้อย่างปกติสุข

การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ

มนุษย์ทุกคนย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัยในวัยสูงอายุร่างกายจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปทางที่เสื่อมโทรมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายของแต่ละคนจะเกิดขึ้นไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างที่สำคัญ คือ กรรมพันธุ์ โรคหรือความเจ็บป่วย สิ่งแวดล้อมหรือสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ เช่น ดิน ฟ้า อากาศ อาหาร อาชีพ ความเครียด การออกกำลังกาย การพักผ่อน ฯลฯ ซึ่งปัจจัย 2 ประการหลังถ้าหากผู้สูงอายุดูแลรักษาสุขภาพร่างกาย และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องแล้วก็จะสามารถลดปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เพื่อช่วยชะลอความเสื่อมของร่างกายได้

1.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ที่เกิดขึ้นในทุกๆ ระบบหน้าที่ของร่างกาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะและระบบต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ มีดังนี้

1. ระบบผิวหนัง ผิวหนังบางลง เซลล์ผิวหนังลดลงความยืดหยุ่นของผิวหนังไม่ตีผิวหนังเหี่ยว และมีรอยย่น ไขมัน ใต้ผิวหนังลดลงทำให้ร่างกายทนต่อความหนาวเย็นได้น้อยลง ต่อมเหงื่อเสียหน้าที่ไม่สามารถขับเหงื่อได้จึงเกิดอาการเป็นลมแดดได้ภายในเวลาที่อากาศร้อนจัด ต่อมไขมันทำงานน้อยลงผิวหนังแห้งและแตกง่าย สีของผิวหนังจางลงเพราะเซลล์สร้างสีทำงานลดลงแต่มีสารสีสะสมเป็นแห่งๆ ทำให้เป็นจุดสีน้ำตาลทั่วไป ผมหงอก และขนทั่วไปมีสีจางลง หรือเป็นสีขาวและจำนวนลดลงการรับรู้ความรู้สึกต่ออุณหภูมิการสัมผัสเย็น และ ความเจ็บปวดที่ผิวหนังลดลง เล็บแข็งและหนาขึ้น สีเล็บเข้มขึ้น

2. ระบบประสาทและประสาทสัมผัส ขนาดของสมองลดลง น้ำหนักสมองลดลงจำนวนเซลล์สมองและเซลล์ประสาทลดลง ประสิทธิภาพการทำงานของสมองน้อยลง ปฏิบัติการตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ลดลงการเคลื่อนไหวและ ความคิดเชิงข้อจำกัด ทำให้เกิดอุบัติเหตุจากความจำเสื่อมโดยเฉพาะเรื่องราวใหม่ๆ แต่สามารถจำเรื่องราวเก่าได้ดี ความกระตือรือร้นน้อยลง ความคิดอาจสับสนได้แบบแผนการนอนเปลี่ยนแปลง เวลานอนน้อยลง เวลาตื่นมากขึ้น

การมองเห็นไม่ตีรูม่านตาเล็กลงปฏิบัติการตอบสนองของรูม่านตาต่อแสงลดลง หนึ่งตาดกแก้วตาเริ่มขุ่นมัวเกิดต้อ กระจกต้อ กระจกตาจะมีไขมันมาสะสมเห็นเป็นวงสีขาวหรือเทาตามสายตา แคน กล้ามเนื้อลูกตาเสื่อม ความไวในการมองภาพลดลง สายตาวาวขึ้น มองภาพใกล้ไม่ชัด การมองเห็นในที่มืดหรือเวลากลางคืนไม่ดีต้องอาศัยแสงช่วยจึงจะมองเห็นได้ชัดขึ้น ความสามารถในการเทียบสีลดลง การผลิตน้ำตาลดลง ทำให้ตาเกิดภาวะระคายเคืองต่อเยื่อตาได้ง่าย การได้ยินลดลง หูตึงมากขึ้น เนื่องจากมีการเสื่อมของอวัยวะในหูชั้นในมาก

ขึ้น แก้วหูตึงมากขึ้น ระดับเสียงสูงจะเสียการได้ยินมากกว่าระดับเสียงต่ำ เสียงพูดของผู้สูงอายุเปลี่ยนไป เพราะมีการเสื่อมของกล้ามเนื้อกล่องเสียงและสายเสียงบางลง หลอดเลือดที่ไปเลี้ยงหูชั้นในเกิดภาวะแข็งตัวมีผลทำให้เกิดอาการเวียนศีรษะและการเคลื่อนไหวไม่คล่องตัว

การดมกลิ่นไม่ดีเพราะมีการเสื่อมของเยื่อบุโพรงจมูกการรับรสของลิ้นเสียไป ต่อมรับรสทำหน้าที่ลดลง โดยทั่วไปการรับรสนานจะสูญเสียก่อนรสเปรี้ยว รสขมหรือรสเค็ม เป็นผลให้ผู้สูงอายุรับประทาน อาหารไม่อร่อยเกิดภาวะเบื่ออาหาร

3. ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก จำนวนและขนาดเส้นใยของกล้ามเนื้อลดลง มีเนื้อเยื่อเกี่ยวพันเข้ามาแทนที่มากขึ้น มีผลทำให้ความแข็งแรงและความว่องไวในการเคลื่อนที่ของร่างกายลดลง ประสิทธิภาพการทำงานของเอ็นไซม์ในกล้ามเนื้อลดลง เซลล์กระดูกลดลง แคลเซียมสลายออกจากกระดูกมากขึ้นและไปเกาะบริเวณกระดูกอ่อน เช่น ชายโครง ทำให้การเคลื่อนไหวของทรวงอกลดลง ทำให้กระดูกผู้สูงอายุเปราะและหักง่าย แม้ว่าจะไม่ได้รับอุบัติเหตุ ความยาวของกระดูกสันหลังลดลงและพุงมากขึ้น เพราะหมอนรองกระดูกบางลง ทำให้เกิดหลังค่อมและเอียงมากขึ้นความสูงลดลง 2 นิ้วจากอายุ 20 - 70 ปี (1.2 เซนติเมตร ทุก 20 ปี) ความยาวของกระดูกยาวคงที่ แต่ภายในจะกลวงมากขึ้น การทรงตัวไม่ดี ไม่กระฉับกระเฉง ความสามารถในการดูแลตนเองและการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันจึงลดลง กระดูกอ่อนบริเวณข้อต่อต่าง ๆ เสื่อมมากขึ้นตามอายุ น้ำไขข้อลดลง เป็นสาเหตุทำให้กระดูกเคลื่อนที่มาสัมผัสกัน เกิดข้ออักเสบและติดเชื้อง่าย

4. ระบบหัวใจและหลอดเลือด ในกล้ามเนื้อหัวใจฝ่อลีบ มีเนื้อเยื่อพังพืดไขมัน และสารไลโปฟุสซิน มาสะสมภายในเซลล์มากขึ้น ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ลิ้นหัวใจแข็งและหนาขึ้น มีแคลเซียมมาเกาะมากขึ้น ทำให้การปิดเปิดของลิ้นหัวใจไม่ดี เกิดภาวะลิ้นหัวใจรั่วและตีบได้ ผนังหลอดเลือดหนาและมีความยืดหยุ่นน้อยลงเพราะมีเส้นใยคอลลาเจนมากขึ้น เกิดภาวะหลอดเลือดแดงแข็งตัว ความแรงของชีพจรลดลง กล้ามเนื้อหัวใจทำงานเพิ่มขึ้น และต้องการออกซิเจนเพิ่มขึ้น

5. ระบบทางเดินหายใจ หลอดลมและหลอดลมมีขนาดใหญ่ขึ้น ความยืดหยุ่นของเนื้อเยื่อปอดลดลงเพราะมีเส้นใยอีลาสตินลดลง ความแข็งแรงและการหดตัวของกล้ามเนื้อที่ช่วยในการหายใจเข้าออกลดลง เนื้อหุ้มปอดแห้งทึบ ทำให้ปอดขยายและหดตัวได้น้อยลง การระบายอากาศหายใจลดลง ถุงลมมีจำนวนลดลง ถุงลมที่เหลือจะมีขนาดใหญ่ขึ้น ผนังถุงลมแตกง่าย เกิดโรคถุงลมโป่งพองง่าย หลอดลมแข็งขาดความยืดหยุ่น ทำให้หายใจหอบเหนื่อยได้ง่าย

6. ระบบทางเดินอาหาร การผลิตเอนไซม์ และลดลง 1 ใน 3 ทำให้การย่อยแป้งและน้ำตาลในปากลดลง ความรู้สึกหิวอาหารน้อยลงเนื่องจากการเคลื่อนไหวของกระเพาะอาหารลดลง การผลิตน้ำย่อย กรดเกลือและเอนไซม์ต่างๆ ในกระเพาะอาหารลดลง การดูดซึมแคลเซียมและธาตุเหล็ก วิตามินบี 2 ลดลง ผู้สูงอายุเกิดโรคกระดูกผุและโลหิตจางได้ง่าย การเคลื่อนไหวของลำไส้เล็กและลำไส้ใหญ่ลดลง ประกอบกับการหดตัวของกล้ามเนื้อหน้าท้องลดลง และผู้สูงอายุชอบรับประทานอาหารอ่อน ย่อยง่ายที่ไม่มีกาก จึงเป็นเหตุให้เกิดภาวะท้องผูก ทำให้เบื่ออาหาร ท้องอืดง่าย ตับมีความสามารถในการทำลายพิษลดลง จึงเกิดพิษของยาได้ง่ายในผู้สูงอายุ ปริมาณน้ำดีลดลง รวมทั้งมีความหนืดเพิ่มขึ้นตามอายุ มีผลทำให้เกิดนิ่วในถุงน้ำดีได้ง่าย ตับอ่อนทำหน้าที่เสื่อมลง ผลิตอินซูลินได้น้อย และ ที่ผลิตมานั้น มีประสิทธิภาพในการนำน้ำตาลเข้าสู่เนื้อเยื่อต่ำ ทำให้น้ำตาลที่เหลือถูกสะสมเป็นไขมันส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งจะคงอยู่ในกระแสเลือด และมีบางส่วนเท่านั้นที่ถูกขับออก ผู้สูงอายุจึงเป็นเบาหวานอย่างอ่อนได้ หรือมีแนวโน้ม ที่จะเป็นเบาหวานได้ง่ายกว่าวัยหนุ่ม - สาว

7. ระบบทางเดินปัสสาวะ อัตราการกรองของไตลดลง ทำให้การดูดกลับของสารต่างๆน้อยลง ทำให้ปัสสาวะเจือจางมากขึ้น ความถ่วงจำเพาะของปัสสาวะลดลงทำให้การถ่ายปัสสาวะไม่ดี กล้ามเนื้อกระเพาะปัสสาวะอ่อนกำลังลง จึงมีปัสสาวะตกค้างอยู่มากมายหลังถ่ายปัสสาวะแต่ละครั้งมีผลทำให้ผู้สูงอายุปัสสาวะบ่อย

นอกจากนี้ผู้สูงอายุชายมีต่อมลูกหมากโต ทำให้ปัสสาวะได้ลำบาก ผู้หญิงกลั้นปัสสาวะไม่อยู่ เพราะกล้ามเนื้ออุ้งเชิงกรานหย่อน โดยเฉพาะในหญิงที่คลอดบุตรมาแล้วหลายคน

8. ระบบสืบพันธุ์ ผู้สูงอายุชายลูกอัณฑะเหี่ยวเล็กลงและผลิตเชื้ออสุจิได้น้อยลง ขนาดและรูปร่างของเชื้ออสุจิเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการผสมกับไข่น้อยลง ความหนืดของน้ำเชื้อลดลง ไขมันบริเวณใต้หัวหน่าวและขนลดลง ผู้สูงอายุหญิงรังไข่จะฝ่อเล็ก มดลูกมีขนาดเล็กลง เยื่อบุภายในมดลูกบางลง มีเนื้อพังผืดมากขึ้น ปากมดลูกเหี่ยวและมีขนาดเล็กลง รอยย่นและความยืดหยุ่นทางช่องคลอดเล็กน้อย ทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บในระหว่างร่วมเพศและความรู้สึกทางเพศลดลง ช่องคลอดสีขาวยืด เพราะมีเลือดมาเลี้ยงน้อยลง ภายในช่องคลอดมีความเป็นด่างมากขึ้น ทำให้เกิดการอักเสบและติดเชื้อได้ง่าย

9. ระบบต่อมไร้ท่อ น้ำหนักของต่อมใต้สมองลดลง 20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อเยื่อเกี่ยวพันเข้ามาแทนที่มากขึ้น การไหลเวียนเลือดที่ต่อมใต้สมองลดลง การผลิตฮอร์โมนรังไข่เพิ่มขึ้นในผู้หญิง แต่คงที่และเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ ในผู้ชาย ส่วนการผลิตฮอร์โมนอื่นอาจคงที่หรือลดลง

1.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์

การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ สภาวะทางจิตใจเกี่ยวข้องกับผูกพันกับสภาวะทางร่างกายอย่างใกล้ชิด เมื่อร่างกายเปลี่ยนแปลงไปตามวัยที่เพิ่มขึ้น อารมณ์และจิตใจย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยประกอบกับวัยสูงอายุที่เป็นวัยที่ต้องพบกับความสูญเสียในด้านต่างๆ ได้แก่ การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เช่น คู่ครอง บุตรหลาน ญาติสนิท เพื่อน การสูญเสียสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ การสูญเสียสัมพันธภาพภายในครอบครัว เนื่องจากบุตรมีครอบครัวและแยกครอบครัวออกไปจึงมีผลต่อพัฒนาการทางจิตของผู้สูงอายุโดยทั่วไปที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงจนสังเกตได้ ดังนี้

บุคลิกภาพในผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและภาวะวิกฤตที่แต่ละบุคคลได้เผชิญแตกต่างกันออกไป ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ในนิสัยดั้งเดิมของตนจนเกิดการล้มเหลวในโครงสร้างบุคลิกภาพบุคลิกภาพ จึงเสียไปจนอยู่ร่วมกับผู้อื่นไม่ได้

การเรียนรู้และความจำของผู้สูงอายุ จะลดลงและมีความยากลำบากในเรื่องความจำระยะสั้นหรือตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้น้อยกว่าผู้ที่อายุน้อย แต่การเรียนรู้และการตระหนักถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วยังคงสูงอยู่ ซึ่งความจำที่เสื่อมลงในวัยผู้สูงอายุมักมีผลกระทบจากการมีพยาธิสภาพในสมอง

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผู้สูงอายุมักมีความมั่นคง ทางความคิดจนดูเหมือนจะเป็นความคิดที่กล้าแข็งดีอยู่ ร้ายและระมัดระวังรอบคอบต่อการตัดสินใจต่างๆ ผู้สูงอายุไม่ตัดสินใจรวดเร็ว เพราะต้องการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงหรือเพราะกลัวความล้มเหลวจากสิ่งที่เคยเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆในอดีต จึงทำให้ผู้สูงอายุถูกบอกว่าเป็นไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แต่โดยความจริงแล้วความสูงอายุไม่ได้เป็นขีดจำกัดในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ของผู้สูงอายุซึ่งมักมีความคิดริเริ่มใหม่โดยใช้ประสบการณ์ต่างๆมาเรียบเรียงและฟุ้งขึ้นใหม่จริงตามความคิดของตนเอง

สติปัญญา จะประกอบด้วยความสามารถหลายด้าน เช่น ความสามารถในการพูด การคำนวณ การรับรู้ การนำเหตุผลมาใช้ เป็นต้น ในวัยสูงอายุนั้นระดับสติปัญญาอาจเสื่อมถอยลงเพียงเล็กน้อยหรืออาจไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ถ้าบุคคลนั้นไม่มีอาการเจ็บป่วยด้านร่างกายและจิตใจรวมทั้งสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ แต่ในรายที่มีอาการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจ จะทำให้ระดับสติปัญญาลดลงจะทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิต

การลดความสัมพันธ์กับชุมชน บทบาทของผู้สูงอายุในชุมชน จะเปลี่ยนไปหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายจากชุมชนลดลง ทำให้ผู้สูงอายุขาดความเชื่อมั่นที่จะเข้ากลุ่ม ไม่กล้าแสดงออก ความสัมพันธ์กับชุมชนที่คุ้นเคยลดลง ต้องเปลี่ยนไปสู่สภาพทางสังคมใหม่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเครียดได้ (พรณี สมเทศน์, 2550 :)

1.2.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในที่นี้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุ เช่น การเกษียณอายุของผู้ที่ทำงานราชการเมื่ออายุ 60 ปี เป็นการสูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงาน และรวมทั้งเกียรติและสิทธิต่างๆด้วย ปัญหาผู้สูงอายุที่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมอาจจะสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกในครอบครัว สำหรับผู้ที่รับราชการตลอดเวลา ก่อนเกษียณอายุเวลาของผู้สูงอายุมักจะใช้ในการทำงานนอกบ้าน เวลาที่จะอยู่กับครอบครัวมีน้อยเกือบจะไม่มีเวลาพูดคุยกันแต่พอหลังเกษียณอายุจะมีเวลาอยู่ที่บ้าน จึงเกิดปัญหาความขัดแย้งความไม่เข้าใจกันจนทำให้เกิดการเบียดเบียน ไม่ต้องการที่จะอยู่บ้าน ส่วนผู้สูงอายุที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวไม่ค่อยจะมีปัญหาเรื่องเวลาการพบปะตอบลูกหลานมากนัก เพราะการประกอบธุรกิจส่วนตัวอาจจะกระทำที่บ้าน เมื่อถึงวัยสูงอายุมอบให้ลูกหลานดำเนินกิจการต่อไปลูกหลานก็ได้ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุเรื่อยมาจึงไม่เกิดปัญหา

2. ปัญหาการขาดความสัมพันธ์จากเพื่อนและผู้ร่วมงาน ปัญหานี้จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่รับราชการเมื่อเกษียณอายุแล้วจะทำให้ขาดความสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ร่วมงานเพราะผู้ที่ยังไม่เกษียณอายุมักจะยุ่งอยู่กับงานและมีภาระส่วนตัวจนไม่มีเวลา จึงทำให้ผู้สูงอายุน้อยเนื้อต่ำใจ และคิดว่าเมื่อหมดอำนาจก็ไม่มีคนมาเคารพนับถือ เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนที่ไม่มีความรู้สึกรู้สึว่าเหวและซึมเศร้า เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้มีผลต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ส่วนผู้สูงอายุที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวอาจจะพบปัญหาดังกล่าวได้จากนักธุรกิจที่ทำการใหญ่ๆ มีอำนาจในการสั่งการ การควบคุม เพราะมนุษย์เรากล้าไม่รู้จักปล่อยวางยังมีความยึดมั่นถือมั่นอยู่เสมอโดยเฉพาะผู้สูงอายุจะมีผลต่อสุขภาพมากทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

3. ปัญหาเศรษฐกิจ จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผู้สูงอายุของไทย พบว่าปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาหลักในกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งนี้จะดูได้จากผู้ที่ทำงานราชการเมื่อเกษียณอายุรายได้จะลดลงในขณะที่ค่าของชีพสูงขึ้นเรื่อยๆ สำหรับผู้สูงอายุที่ยากจนไม่มีเงินสะสมไว้ในขณะที่ทำงานได้ปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้สูงอายุประสบความสัมพันธ์ในเรื่องที่อยู่อาศัยเรื่องอาหารการกิน และทำให้ส่งผลไปถึงปัญหาสุขภาพส่วนผู้สูงอายุที่ทำงานส่วนตัว เมื่อแก่แล้วลูกหลานจะให้หยุดการทำงานถ้าเป็นงานที่ลูกหลานดำเนินกิจการต่อไปรายได้ก็จะแบ่งกันให้ใช้ผู้สูงอายุเหล่านี้จะไม่มีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ แต่ถ้าผู้สูงอายุทำงานส่วนตัวและไม่มีลูกหลานดำเนินกิจการสืบต่อไปเมื่ออายุมากแล้วจะทำงานไม่ไหว เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ เป็นต้น อีกรางานเหล่านี้จะต้องใช้พลังงานมาก และผู้สูงอายุก็จะประสบปัญหาไม่มี ใครเลี้ยงดู ลูกหลานก็จะจากไปอยู่ในเมืองเพื่อประกอบอาชีพอื่นที่ผู้สูงอายุให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว

4. ปัญหาการใช้เวลาว่าง ปัญหานี้จะเกิดกับผู้สูงอายุที่เคยทำงานนอกบ้าน เช่น ข้าราชการหรือผู้ที่ทำงานบริษัทเอกชน มักจะพบว่าหลังจากเกษียณอายุแล้วมีเวลามาก เพราะไม่ต้องออกจากบ้านจึงไม่ทราบว่าจะใช้เวลาทำอะไร ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และรู้สึกตนเองว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีประโยชน์ จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาผู้สูงอายุไทย พบว่า ปัญหาการใช้เวลาว่างเป็นปัญหาสำคัญอันหนึ่งของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสาเหตุของความเครียด และมีผลต่อสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ

จากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ อันได้แก่ ด้านร่างกายด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ได้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต และการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ในสังคม และด้านเศรษฐกิจได้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและการดำเนินชีวิตของ

ผู้สูงอายุที่อยู่ในสังคม เพราะว่าผู้สูงอายุต้องการการดูแลเอาใจใส่ที่แตกต่างไปจากคนในวัยอื่นๆ ผู้สูงอายุควรจะได้รับการตอบสนองตามสภาพปัญหา และความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะมีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละคน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะมีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุแต่ละคน และสภาพแวดล้อมในสังคมที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ ดังนั้น ถ้าผู้ดูแลผู้สูงอายุเข้าใจและสามารถแก้ไขปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุที่เกิดการเปลี่ยนแปลงได้จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข (เบญจลักษณ์ อัครพสุชาติ, 2550 : 16-18)

ประเภทของผู้สูงอายุ

1 ตุลาคม ของทุกปี เป็นวันผู้สูงอายุสากล (International Day of Older Persons) โดยองค์การสหประชาชาติ กำหนดขึ้นเป็นครั้งแรกในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1991 หรือ พ.ศ. 2534 จัดขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ ที่ได้สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้กับสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน "บุคลากรสำคัญผู้สร้างคุณงามความดี และคุณประโยชน์ไว้ให้คนรุ่นหลัง "ผู้สูงอายุ" มีความหมายว่า คือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปทั้งชายและหญิง แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

1. ผู้สูงอายุตอนต้น (Young old) คือ บุคคลที่มีอายุ 60-69 ปี
2. ผู้สูงอายุตอนกลาง (Middle old) คือ บุคคลที่มีอายุ 70-80 ปี
3. ผู้สูงอายุตอนปลาย (Very old) คือ บุคคลที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป

การจำแนกผู้สูงอายุ เพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินงานดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายตามศักยภาพ โดยใช้เกณฑ์การประเมินความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (Barthel Index Activities of Daily Living : ADL) โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 : กลุ่มติดสังคม

กลุ่มที่ 2 : กลุ่มติดบ้าน

กลุ่มที่ 3 : กลุ่มติดเตียง

กลุ่มที่ 1 กลุ่มติดสังคม หมายถึง ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่น ชุมชนและสังคมได้หรือมีคะแนน ADL ตั้งแต่ 12 คะแนนขึ้นไป

กลุ่มที่ 2 กลุ่มติดบ้าน หมายถึง ผู้สูงอายุที่ดูแลตนเองได้บ้าง ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง (กลุ่มติดบ้าน) หรือมีคะแนน ADL อยู่ในช่วง 5-11

กลุ่มที่ 3 กลุ่มติดเตียง หมายถึง ผู้สูงอายุกลุ่มที่พึ่งตนเองไม่ได้ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ พิการ หรือทุพพลภาพ (กลุ่มติดเตียง) หรือมีคะแนน ADL อยู่ในช่วง 0-4

พระราชบัญญัติ ผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560

(สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร, 2560) สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่าโดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าทีรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๑๑/๑) ของมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๕๖
 “(๑๑/๑) การจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยตามมาตรา ๑๕/๓”

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๒/๑) ของมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖
“(๒/๑) เงินบำรุงกองทุนที่ได้รับตามมาตรา ๑๕/๑”

มาตรา ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๕/๑ มาตรา ๑๕/๒ มาตรา ๑๕/๓ มาตรา ๑๕/๔

มาตรา ๑๕/๕ มาตรา ๑๕/๖ มาตรา ๑๕/๗ และมาตรา ๑๕/๘ แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖
“มาตรา ๑๕/๑ ให้เรียกเก็บเงินบำรุงกองทุนจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิตในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าสุราและยาสูบในอัตราร้อยละสองของภาษีที่เก็บจากสุราและยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต และให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีดังกล่าวเป็นผู้มีหน้าที่ส่งเงินบำรุงกองทุนพร้อมกับชำระภาษีสรรพสามิต ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด

ในการคำนวณเงินบำรุงกองทุนตามวรรคหนึ่ง หากมีเศษของหนึ่งสตางค์ให้ปัดทิ้ง

มาตรา ๑๕/๒ ให้กรมสรรพสามิตและกรมศุลกากรเป็นผู้ดำเนินการเรียกเก็บเงินบำรุงกองทุน

ตามมาตรา ๑๕/๑ เพื่อนำส่งเข้ากองทุนตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด โดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

เพื่อประโยชน์ในการเรียกเก็บเงินบำรุงกองทุนตามวรรคหนึ่ง เงินบำรุงกองทุนให้ถือเป็นภาษี แต่ไม่ให้นำไปรวมคำนวณเป็นมูลค่าของภาษี

ในกรณีที่ปีงบประมาณใดมีเงินบำรุงกองทุนส่งเข้ากองทุนเกินสี่พันล้านบาท ให้กรมกิจการผู้สูงอายุนำเงินบำรุงกองทุนส่วนที่เกินนั้นส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดินภายในสามสิบวันนับจากวันที่กองทุนได้รับ

มาตรา ๑๕/๓ ให้คณะกรรมการจัดสรรเงินบำรุงกองทุนตามมาตรา ๑๔ (๒/๑) และเงินที่มีผู้บริจาคเข้ากองทุนตามมาตรา ๑๔ (๓) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อจ่ายเป็นเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยสำหรับจ่ายเป็นเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยคุณสมบัติของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยและการจัดสรรเงินตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๕/๔ ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิตในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าสุราและยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิตได้รับการยกเว้น ลดหย่อน หรือคืนภาษี ให้ได้รับการยกเว้น ลดหย่อน หรือคืนเงินบำรุงกองทุนด้วย ตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด

มาตรา ๑๕/๕ ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่ส่งเงินบำรุงกองทุนไม่ส่งเงินบำรุงกองทุนหรือส่งภายหลังระยะเวลาที่กำหนดหรือส่งเงินบำรุงกองทุนไม่ครบตามจำนวนที่ต้องส่ง ให้เสียเงินเพิ่มในอัตราร้อยละสองต่อเดือนของจำนวนเงินที่ไม่ส่งหรือส่งภายหลังระยะเวลาที่กำหนดหรือจำนวนเงินที่ส่งขาดไป

แล้วแต่กรณี นับแต่วันครบกำหนดส่งจนถึงวันที่ส่งเงินบำรุงกองทุน แต่เงินเพิ่มที่คำนวณได้มิให้เกินจำนวนเงินบำรุงกองทุนและให้ถือว่าเงินเพิ่มนี้เป็นเงินบำรุงกองทุนด้วย

ในการคำนวณระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง เศษของเดือนให้นับเป็นหนึ่งเดือน

มาตรา ๑๕/๖ ผู้มีหน้าที่ส่งเงินบำรุงกองทุนผู้ใดโดยเจตนาหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงไม่ส่งเงินบำรุงกองทุน หรือส่งเงินบำรุงกองทุนไม่ครบตามจำนวนที่ต้องส่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับตั้งแต่ห้าเท่าถึงยี่สิบเท่าของเงินบำรุงกองทุนที่จะต้องนำส่ง หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕/๗ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการ และละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย

มาตรา ๑๕/๘ ความผิดตามมาตรา ๑๕/๖ และมาตรา ๑๕/๗ ถ้าอธิบดีกรมสรรพสามิตหรือผู้ได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมสรรพสามิตเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุก ให้มีอำนาจเปรียบเทียบได้”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔ ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกประกาศหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงนั้นประกาศหรือระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้” ผู้รับสนองพระราชโองการ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ รัฐบาลจึงมีนโยบายและมาตรการในการดูแลผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยโดยการให้เงินช่วยเหลือเพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย เพื่อให้ได้รับสวัสดิการที่จำเป็น แต่เนื่องจากกองทุนผู้สูงอายุที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว จึงสมควรเพิ่มบทบัญญัติเรื่องการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย และบทบัญญัติเกี่ยวกับที่มาของเงินกองทุนเพื่อให้รวมถึงเงินบำรุงกองทุนที่ได้รับจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิตในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าสุราและยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต โดยให้เรียกเก็บเงินบำรุงกองทุนจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิตในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าสุราและยาสูบในอัตราร้อยละสองของภาษีที่เก็บจากสุราและยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต และให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีดังกล่าวเป็นผู้มีหน้าที่ส่งเงินบำรุงกองทุนและให้กรมสรรพสามิตและกรมศุลกากรเป็นผู้ดำเนินการเรียกเก็บเงินบำรุงกองทุนเพื่อนำส่งเข้ากองทุน และในปีงบประมาณที่มีเงินบำรุงกองทุนส่งเข้ากองทุนเกินสี่พันล้านบาทให้กรมกิจการผู้สูงอายุนำเงินบำรุงกองทุนส่วนที่เกินนั้นส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน กำหนดให้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติจัดสรรเงินบำรุงกองทุน และเงินที่มีผู้บริจาคเข้ากองทุนซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อจ่ายเป็นเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย สำหรับจ่ายเป็นเงินสงเคราะห์ดังกล่าว กำหนดกรณีการได้รับการยกเว้น ลดหย่อน หรือคืนเงินบำรุงกองทุน และกรณีที่ต้องเสียเงินเพิ่ม รวมทั้งเพิ่มบทกำหนดโทษ และการเปรียบเทียบคดี และแก้ไขเพิ่มเติมให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมด้านสังคม

พื้นฐานแนวคิดทฤษฎี

ผู้คนหลากหลายในสังคมมีการแสดงพฤติกรรมและบทบาทที่แตกต่างกันออกไป ดังที่ถูกอธิบายด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในศาสตร์จิตวิทยาทางสังคม จูฮาร์ตัน เอื้ออำนวย (2549) ได้อธิบายถึงการศึกษาพฤติกรรมทางสังคม (Social behavior) ว่ามีส่วนช่วยในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมใน 3 ระดับ ประกอบด้วย 1) ระดับบุคคล (individual level) ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ ถึงบุคลิกภาพเฉพาะตัวของปัจเจกบุคคล 2) ระดับระหว่างบุคคล (interpersonal) เพื่อมุ่งศึกษาพฤติกรรมของบุคคลในสภาพแวดล้อมที่มีผู้อื่นร่วมอยู่ด้วย และ 3) ระดับสังคม (societal level) เป็นการอธิบายพฤติกรรมสังคมที่เกิดขึ้นได้บริบทของความเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้นๆ

ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่มีรากฐานจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ของสังคมนั้น ๆ ผ่านการแบ่งการทำหน้าที่ตามโครงสร้างของระบบกิจกรรม และใช้กรอบแนวคิดแบบสหสาขาวิชา ซึ่ง Engeström, Mietinen, and Punamaki (1999) ได้กล่าวถึงการศึกษาทฤษฎีกิจกรรม ว่าได้ถูกแบ่งออกเป็นสองลักษณะ ตามรูปแบบแนวคิดเกี่ยวกับระบบการจัดการตนเองของ

กลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันประกอบด้วย 1) การศึกษาในมุมมองการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายเกิดจากตัวบุคคล (Individual applications) และ 2) การศึกษาโดยความเชื่อว่ามีผลลัพธ์เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน ตั้งคำถามและทดสอบความคิดระหว่างกันและกันในระบบกิจกรรม ทั้งนี้ Engeström (1999) ได้เสนอองค์ประกอบของทฤษฎีกิจกรรม อันประกอบด้วย ได้แก่ 1) กลุ่มเป้าหมาย (Subjects) 2) จุดประสงค์ (Object) 3) ชุมชน (Community) 4) เครื่องมือ (Mediating Artifacts) 5) กฎ (Rules) 6) การแบ่งงาน (Division of Labor) 7) ผลลัพธ์ (Outcomes)

โดยทั้งนี้สิ่งที่จำเป็นในโครงสร้างกิจกรรมได้แก่ การกำหนดบทบาทหน้าที่ในกลุ่มซึ่ง Trotzer (1997) กล่าวว่าสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มแสดงบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป โดยหน้าที่ของสมาชิกอาจแบ่งได้ 4 องค์ประกอบได้แก่

1. ผู้รับบริการ (The Client) ผู้รับบริการจะถูกจัดเข้าสู่กระบวนการให้คำปรึกษา โดยความช่วยเหลือจะเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ในกระบวนการให้คำปรึกษา
2. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ประโยชน์ของกระบวนการกลุ่มคือสมาชิกในกลุ่มสามารถแสดงบทบาทได้ทั้งเป็นผู้ขอความช่วยเหลือและผู้ให้ความช่วยเหลือ ผ่านการฟัง การแบ่งปัน การให้ผลป้อนกลับ หรือเสนอทางเลือกที่น่าสนใจ
3. ตัวแบบ (The Model) การที่มีผู้แสดงบทบาทเป็นตัวอย่างอยู่ในกลุ่มทำให้สมาชิกในกลุ่มรู้สึกมีคุณค่า และเรียนรู้ที่จะรับผิดชอบ
4. ผู้ตรวจสอบ (The Reality check) เป็นผู้ที่สามารถแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจัง รู้สึกเห็นอกเห็นใจสมาชิกคนอื่น ๆ และเสนอทางเลือกโอกาสในการทำงานอย่างมีเหตุผล

Yamagata-Lynch (2007) กล่าวว่าทฤษฎีกิจกรรม เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยเรื่องตัวกระทำส่งผ่าน (Mediate Action) มองกิจกรรมเป็นหน่วยในการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งถูกนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในรูปแบบของกรอบแนวคิด และใช้เป็นเทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้เครื่องมือในทฤษฎีกิจกรรม

เครื่องมือ (Mediating Artifacts) มักจะถูกพิจารณาเป็นหนึ่งในกฎเกณฑ์สำคัญ ที่แสดงบทบาทเด่นในการนำพากิจกรรมไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ดังนั้นการขับเคลื่อนกิจกรรมโดยใช้เครื่องมือร่วมกับเทคโนโลยีเป็นโอกาสและความท้าทายที่สำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เครื่องมือดังกล่าวสามารถใช้เป็นสื่อกลางในการพัฒนาผลลัพธ์ที่คาดหวัง และพัฒนาการทางปัญญา Kaptelinin and Nardi (2006) กล่าวว่าทฤษฎีกิจกรรมสามารถตอบโต้ภัยการออกแบบปฏิสัมพันธ์การใช้เทคโนโลยี (Interaction Design) ซึ่งต้องการฐานในการอธิบายมุมมองปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เครื่องมือ และความเกี่ยวข้องในระดับปรากฏการณ์สังคม ทั้งนี้ทฤษฎีกิจกรรม สามารถตอบประเด็นดังกล่าว อย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ 1) อธิบายแนวคิดการใช้เครื่องมือเป็นสื่อกลาง 2) อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดจากการใช้เครื่องมือทั้งภายในและภายนอก และ 3) อธิบายปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและการพัฒนาต่อยอดในอนาคต

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ยุคของการเปลี่ยนแปลงจากประชาธิปไตยแบบตัวแทน เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นั้น ยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยในห้องเรียนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม (วันชัย วัฒนศัพท์, 2553) แต่อย่างไรก็ตาม การเข้ามามีส่วน

ร่วมนั้น จำเป็นจะต้องมีขั้นตอนเสียก่อน โดยคนจะเข้าร่วมในกิจกรรมทุกอย่าง อย่างน้อยต้องมีพื้นฐานคติ ความคิดในเรื่องของการมีส่วนร่วมอยู่ภายในใจ ไม่น่าก็น้อย ทั้งนี้ หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมจะรวมถึง การให้ความสำคัญต่อมนุษย์ไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยี และควรคิดว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันมาตั้งแต่เกิด มีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่ง มีความสามารถ พัฒนาชีวิต ให้ดีได้ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจ และร่วมจัดการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2546) ดังนั้น ก่อนอื่นจะต้องรับรู้ถึงเนื้อหาสาระ จะขอกกล่าวถึงความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” เป็นปฐมบท เพื่อเป็นการปูพื้นฐานในการทำความเข้าใจในลำดับหัวข้ออื่นๆ ต่อไป

ความหมายการมีส่วนร่วม

สำหรับความหมายของการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศที่มีความรู้ ความสามารถ และทำวิจัย แต่งตำรา เกี่ยวกับเรื่องนี้มานาน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังรายละเอียด ดังนี้

Arnstien (1969) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยไม่มีบทบาทอะไรเลย ย่อมไม่ได้ผลการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้น ผู้เข้าร่วมจะต้องรู้จักใช้อำนาจและสามารถควบคุมกิจกรรมนั้นได้จึงจะทำให้เกิดผล อย่างมีประสิทธิภาพ

Berkley (1975) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้

William Erwin (1976) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง

Cohen & Uphoff (1981) การมีส่วนร่วม หมายถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

United Nations (1981) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชน ในด้านต่างๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ ด้วยความเต็มใจ

Putti (1987) การมีส่วนร่วม หมายถึง พื้นฐานของกิจกรรมต่างๆ ที่จะส่งผลให้การบริหารจัดการมีลักษณะ กว้าง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้การมีส่วนร่วมขยายไปสู่การปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ

นิคม ผัดแสน (2540) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ให้ประชาชนได้คิดค้นแนวทางขึ้นเอง เป็นผู้กำหนดการตัดสินใจ คิดค้นปัญหา และการดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ เช่น แสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และ สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ

อุทัย บุญประเสริฐ (2542) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมใดๆ ให้ความช่วยเหลือและมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อประชาชน

พีระ พรนวม (2544) การมีส่วนร่วม หมายถึง เป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาความต้องการร่วมกัน ในการตัดสินใจร่วมกัน วางแผนดำเนินงานหรือแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ดำเนินการหรือปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนรับรู้ผลดี เสีย จนเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน

สมยศ นาวิการ (2545) การมีส่วนร่วมหมายถึงกระบวนการของการให้ผู้ที่บังคับบัญชาได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ (Participative Management) เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของบุคคล PM ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหาร

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มีใช้เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น

จิราภรณ์ ศรีคำ (2547) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลที่มีความสนใจหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องเดียวกันเข้ามาร่วมกัน เพื่อปฏิบัติภารกิจ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินงาน การรับทราบผลการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล หรือร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตกลงกันไว้

จินตนา สุจจันท์ (2549) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมถึงประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกเข้ามาร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์ (2550) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทร่วมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกัน นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สัญญา เคนาภูมิ (2551) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล

โดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกันการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาคนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานเพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของชุมชนและพัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใสและให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กระบวนการมีส่วนร่วม

เมื่อก้าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว จะต้องนึกถึงกระบวนการที่จะให้ประชาชนได้เข้ามา มีบทบาทในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม เพราะอย่างน้อยที่สุดประชาชนจะต้องได้รับรู้ขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็ขั้นตอนการตัดสินใจ ขั้นตอนการดำเนินงาน และขั้นตอนในการประเมินผลงาน เพื่อให้รับรู้ถึงความเป็นไปในกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน มีนักวิชาการที่ได้ทำการวิจัย ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมตามประเด็นสำคัญต่างๆ เช่น

ถวิลวดี บุรีกุล (2543) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมที่นำมาประมวลเป็นระดับไว้ได้อย่างน่าสนใจ โดยถวิลวดี ได้ทำวิจัยเรื่องประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และได้ข้อสรุปถึงกระบวนการมีส่วนร่วม ควรจะมีลำดับขั้นประกอบไปด้วย การให้ข้อมูล การเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน การปรึกษาหารือการวางแผนร่วมกัน การร่วมปฏิบัติและการควบคุมติดตามโดยประชาชน โดยเป็นการเริ่มจากการสื่อสารทางเดียว ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลแต่

เพียงอย่างเดียวไปจนถึงสื่อสารสองทางที่เป็นการปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน และเมื่อสื่อสารกันเข้าใจ ตรงกันแล้ว จึงเป็นการร่วมทำ และในที่สุดเป็นการร่วมติดตามควบคุม ซึ่งนับเป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมสูงสุด

อภิถญา กังสนารักษ์ (2544) ได้นำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ 2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์ และแรงงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

ประพันธ์ สร้อยเพชร (2547) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงน่าจะประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การค้นหาปัญหา และสาเหตุ 2) การวางแผนดำเนินกิจกรรม 3) การลงทุนและการปฏิบัติงาน 4) การติดตามและประเมินผล ในขณะเดียวกันสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2548) ได้ชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีความลึกลงไปอีก ได้แก่ 1) การตัดสินใจและผลกระทบที่สำคัญ 2) การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อบางคนมากกว่าคนอื่น 3) การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบางคนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่เดิม 4) การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว 5) ความจำเป็นเพื่อให้มีการสนับสนุนต่อการตัดสินใจ ส่วน อคิน รพีพัฒน์ (2547) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข 2) การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา 3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนามตามแผน 4) การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

งานวิจัยของทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ (2550)ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้ใช้หลักการที่อิงไปในแนวทางของนโยบาย และได้พบว่า แท้จริงแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่คล้ายกับการกำหนดนโยบาย เพราะท้ายที่สุดของการกำหนดนโยบาย คือ การตัดสินใจและการตัดสินใจนี้เอง จึงเป็นเหตุเบื้องต้นของการกำหนดนโยบาย และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นเสมือนหนึ่งเป็นการขัดเกลา นโยบายให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของประชาชน ตามแนวคิดของ ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์แล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมน่าจะเริ่มจาก 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการประเมินผล ในขณะที่ เมตต์ เมตต์การุณจิต(2553) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยที่มีความสอดคล้องกับ ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ แต่ได้เพิ่มบางประเด็นที่เห็นว่า ยังมีข้อบกพร่องและอาจจะเสริมประเด็นดังกล่าวให้มีความชัดเจนขึ้น โดยเริ่มจาก 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ และความต้องการ 2) มีส่วนร่วมในการวางแผน 3) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 5) มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 6) มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดของ ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ และเมตต์ เมตต์การุณจิต ยังคงมีลักษณะในเชิงแคบ หากแต่ ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (อังกะไน จิราภรณ์ ศรีคำ, 2547) ได้ให้ความเห็นในกระบวนการมีส่วนร่วมที่ลึก หรือเป็นการต่อเติมประเด็นสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่า ซึ่งยูวัฒน์ วุฒิเมธีนี้ได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมไปในทางของการพัฒนาชุมชน โดยการบูรณาการแนวทางที่เป็นนโยบายเข้ากับการพัฒนา จึงสะท้อนแนวคิดในเชิงสังคมมากกว่า ตามแนวคิดของเขาแล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องเริ่มจาก 1) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 2) การมีส่วนร่วมในการคิด 3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 6) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ สอดคล้องกับแนวคิดของ วรณศิลป์ พีรพันธุ์ (2553) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนของประชาชนประกอบไป

ด้วย 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 2) การให้ความเห็น 3) การประชุมรับฟังความเห็น 4) การร่วมตัดสินใจ 5) การทำงานร่วมกัน

จากแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการทั้งหลายได้ให้ทรรศนะไว้ในเบื้องต้นที่กล่าวมา มีความหลากหลายในประเด็นมากพอสมควร แต่อย่างไรก็ตาม หากนำมาประมวลให้เป็นลักษณะที่เป็นระบบตามแนวคิดของ Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980) จะเห็นว่า มีความเป็นระบบในเรื่องของประเด็นสำคัญ โดยเขาได้มีการนำเอากระบวนการมีส่วนร่วมจากนักวิชาการทั้งหลายมาประมวลเป็นแนวคิดหลัก และได้จำแนกรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดที่ต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นได้มาจากคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและการประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมิน ผลนั้นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

โดยสรุป กระบวนการมีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะมุ่งให้ความสนใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในประเด็นการมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ และความต้องการ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

ความหมายของการพัฒนา

ความเป็นมาของคำว่า การพัฒนาดังกล่าวเบื้องต้นเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า กระแสแห่งความเจริญของประเทศตะวันตกหรือประเทศที่พัฒนาแล้วได้หลังไหลไปสู่ประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศที่มีความเจริญน้อยกว่า คำว่า การพัฒนาจึงได้ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายความก้าวหน้าให้ทัดเทียมกับ ประเทศในตะวันตก ซึ่งมีความหมายครอบคลุมหลายแง่มุม ไม่เป็นที่เข้าใจอย่างเดียวกันในแต่ละประเทศแต่ช่วงเวลา เราจะพบว่าในช่วงแรกๆ ของการนำเอาแนวความคิดการพัฒนามาใช้จะเน้น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่ทันสมัย หรือการปรับให้เป็น อุตสาหกรรม เป็นต้น ต่อมานักสังคมศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการ พัฒนาที่แตกต่างกันออกไป ทำให้รูปแบบ วิธีการและยุทธวิธีในการพัฒนาประเทศต่างๆ มีความ แตกต่างกันไป แนวคิดของการพัฒนาจึงครอบคลุมถึงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและ วัฒนธรรมด้วย ดังนั้นจึงขอเสนอความหมายคำว่า การพัฒนา ตามทัศนะของนักวิชาการไทย ดังนี้

จิตยา สุวรรณชฎ (2522) กล่าวว่า การพัฒนาคือกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการจัดสรรทรัพยากรของสังคม เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการที่จะบรรลุเป้าหมายที่สังคมนั้นได้เลือกสรรแล้ว ด้วยการควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยากร เชียงกุล (2527) อธิบายว่า การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการได้รับการพัฒนาด้านการศึกษาสิ่งแวดล้อมที่ดี พักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่า “การพัฒนาคุณภาพ” เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเพิ่มปริมาณสินค้าหรือรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2543) ให้ความหมายว่า การพัฒนานั้นเป็นกระบวนการ (Process) ที่จะต้องมีองค์ประกอบของเครื่องชี้วัดที่สำคัญและต้องผสมผสานระหว่าง

1. มีการเปลี่ยนแปลง (Change) ในทางบวก ได้แก่ การปรับปรุงเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตเสมอ ถ้าเปลี่ยนแปลงในทางลบไม่ถือว่าเป็นการพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องดีขึ้น เจริญขึ้น งอกงามขึ้น และต้องเกี่ยวข้องกับ 4 แกนหลัก คือคน โครงสร้าง เทคโนโลยีและระบบหรืองาน(รวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วย)

2. การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมีการควบคุม (Control) ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงได้โดยการกำหนดเป็นแผนที่ชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติที่ดำเนินตามเป้าหมายอย่างเด่นชัดและปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์และเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีจุดเน้นของการพัฒนาโดยประชาชนเพื่อประชาชนและเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

3. ผลของการพัฒนานั้นต้องเกิดความเสมอภาค (Equity) และการกระจายใหม่(Redistribution) ในการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องรายได้ และการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องคุณภาพชีวิต (Quality of Life) แก่กลุ่มคนในสังคมอย่างยุติธรรมและจะต้องทำให้เกิดความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริงในเรื่องโอกาส (การศึกษา การทำงาน ความก้าวหน้า ฯลฯ)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2547) กล่าวว่า การพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Planned or Directed Change) นั่นคือการพัฒนาที่ได้เป็นเรื่องธรรมชาติหากเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่าจะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร ง่ายหรืออย่างไร ใครจะเป็นผู้พัฒนาและเป็นผู้ถูกพัฒนา เป็นต้น

ลักษณะของการพัฒนา

จากความหมายของการพัฒนาดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ ซึ่งลักษณะสำคัญของการพัฒนานั้น สนธยา พลศรี(2547) อธิบายไว้ ดังนี้

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น ด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือให้มีความเหมาะสม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ซึ่งเป็นลักษณะตามความหมายทางด้านพัฒนาบริหารศาสตร์

2. มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและอย่างต่อเนื่องกัน โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้

3. มีลักษณะเป็นพลวัต คือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้า ๆ ปริมาณมากหรือน้อยก็ได้

4. เป็นแผนโครงการ คือเกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใดด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีเตรียมการไว้ล่วงหน้า

5. เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธีหรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจการพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

6. เป็นปฏิบัติการ คือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิดหรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริงจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

7. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการในการที่จะพัฒนาตนเองและสิ่งต่าง ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใดๆ ก็ตาม ถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้วจะไม่ใช้การพัฒนาแม้ว่าจะมีลักษณะอื่นๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

8. ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุข เพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง

9. มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือสามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพ ปริมาณสิ่งแวดล้อม ความคงทนถาวร การประเมินผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องว่ามีความเหมาะสมหรือพึงพอใจหรือไม่ และระดับใด เป็นต้น

10. สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การพัฒนานอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมนุษย์สังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์แล้ว รูปแบบ กระบวนการและวิธีการพัฒนาก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย การพัฒนาใหม่ ๆ จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม

กลุ่ม เป็นคำที่ใช้ในภาษาอังกฤษว่า Group และถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในภาษาไทยทั้งใน ด้านธุรกิจ การศึกษา การพัฒนาบุคคล การพัฒนาองค์กร การพัฒนาทางการเมือง และการพัฒนาชุมชน เป็นต้น จึงได้มีการให้ความหมาย ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มของมนุษย์และสังคมมนุษย์เท่านั้นทั้งความหมายโดยทั่วไป ความหมายในทางจิตวิทยา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา การจัดการ การพัฒนาชุมชน และความหมายของนักวิชาการ ทั้งนี้ “กลุ่ม” ในความหมายโดยทั่วไป หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกันเพื่อทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด กลุ่มในความหมายนี้จึงมีความหมายที่กว้างขวางเพราะหมายถึง การรวมกลุ่มกันของบุคคลเพื่อทำอะไรก็ได้ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ เช่น การชมกีฬาการชมมหรสพต่าง ๆ การโดยสารยานพาหนะต่าง ๆ การร่วมงานเลี้ยงสังสรรค์ต่าง ๆ เป็นต้น แต่ความหมายดังกล่าวนี้ไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการเพราะมีความหมายที่กว้างเกินไป และยังไมครอบคลุมถึงลักษณะของกลุ่มที่แท้จริง เป็นเพียงการเริ่มต้นที่จะเกิดกลุ่ม เท่านั้น (สนธยา พลศรี, 2556)

ความหมายของกลุ่มและองค์กรเครือข่าย

“กลุ่ม” หมายถึงบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันภายใต้แบบแผนการปฏิบัติต่อกันและเป็นที่ยอมรับกันในบรรดาหมู่สมาชิกของกลุ่มเอง และอาจหมายรวมถึงกลุ่มอื่น ๆ ที่กลุ่มนั้นมีปฏิสัมพันธ์ด้วย สำหรับคำว่า “เครือข่าย” นั้นหมายรวมถึง การดำเนินการของกลุ่มหลายๆ กลุ่มรวมกัน โดยมีพื้นฐานของความต้องการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่คล้ายคลึงกัน เครือข่ายเป็นระบบการปฏิสัมพันธ์ที่มีความเหนียวแน่นน้อยกว่ากลุ่ม เนื่องจากเป็นการรวม กลุ่มเพื่อให้เกิดพลังในการต่อรองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะอันแตกต่างไปจากการรวมเป็น กลุ่ม เพราะมีความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่มที่ใกล้ชิดและเหนียวแน่นกว่ากลุ่มและเครือข่าย จะเป็นลักษณะของการรวมตัวกันของสมาชิกที่มีความคิดเห็นตรงกันและมี เป้าหมายรวมกันชัดเจนการรวมกลุ่มกันก็เพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดรวมกัน ซึ่งเมื่อตั้งใจจะ รวมมือกันดำเนินกิจกรรมแล้ว กลุ่มนั้นก็เกิดพลังขึ้น หากมีการจัดตั้งกลุ่มที่เป็นระบบทั้งโครงสร้างและ การทำงานก็จะทำให้กลุ่มนั้นได้รับความเชื่อถือในชุมชนและสังคม รวมถึงกลุ่มอื่นๆ ด้วยเมื่อกลุ่มสามารถขยายกิจกรรมออกไปได้กว้างขวาง กลุ่มนั้นก็จะมีพัฒนาการจากที่เป็นการรวมแบบกลุ่มเล็ก ๆ กลายเป็น กลุ่มใหญ่ในระบบเครือข่าย (Network) ในที่สุด ซึ่งทำให้กลุ่มและเครือข่ายเหล่านั้นมีพลังต่อรองในชุมชน และสามารถไขพลังของกลุ่มผลักดันงานพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท้องถิ่นและทรัพยากรได้เป็นอย่างดี (กิติชัย รัตนะ. [ออนไลน์])

ลักษณะของกลุ่ม

สนรยา พลศรี (2556) ได้อธิบายถึงลักษณะสำคัญของกลุ่มไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

1. มีสมาชิก กลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป การมีสมาชิกเป็นลักษณะสำคัญของกลุ่ม เพราะถ้าหากไม่มีสมาชิกก็ไม่มีกลุ่ม
2. การรวมกันของสมาชิก ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของกลุ่ม คือ การที่สมาชิกรวมกันเพื่อทำกิจกรรมบางอย่าง มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีความรู้สึกเป็นสมาชิกของกลุ่มเดียวกันไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่
3. มีบรรทัดฐานหรือระเบียบแบบแผนของกลุ่ม เช่น ขอบบังคับ กฎ ระเบียบต่าง ๆ เป็นต้น เป็นแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่มที่ชัดเจน เผยแพร่ให้สมาชิกรับรู้กันโดยทั่วไป และยึดถือปฏิบัติร่วมกัน
4. มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกตามบรรทัดฐานของกลุ่ม สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน สนับสนุนคุณเคยกัน รวมมือกัน พึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือกันและกัน สนับสนุนส่งเสริมกัน และกัน เป็นต้น ซึ่งอาจนำไปสู่ความสัมพันธ์แบบสว่นตัวหรือความสัมพันธ์แบบไม่เป็นการต่อไป
5. สมาชิกแสดงพฤติกรรมตามสถานภาพและบทบาทของตนที่ได้รับจากกลุ่ม ไม่กาว่าภายในตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลอื่น ทั้งผู้นำกลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่ม แต่มีการเชื่อมโยงประสานงานกันตามโครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่ม ดำเนินกิจกรรมในกลุ่มได้
6. มีกิจกรรมรวมกันระหว่างสมาชิก เพื่อระดมพลังของสมาชิกแต่ละคนมาดำเนินงานให้กลุ่มประสบความสำเร็จ เพราะสมาชิกแต่ละคนต่างก็มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์
7. มีการติดต่อสื่อสาร ทั้งการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกกับสมาชิกกับกลุ่มเพื่อให้สมาชิกรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสมาชิกอื่นๆ และกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ มีความรู้ความเข้าใจในกิจการของกลุ่ม และเขารวมกิจกรรมของกลุ่ม
8. มีโครงสร้างที่แสดงถึงลักษณะของการบริหารจัดการ สถานภาพและบทบาทของสมาชิก มีช่องทางในการติดต่อประสานงานและการปฏิบัติงานรวมกัน และแสดงถึงอัตลักษณ์(identity)ของกลุ่ม

9. มีระยะเวลาในการรวมกลุ่มยาวนาน จนสมาชิกมีความสัมพันธ์แบบกลุ่มทั้งความสัมพันธ์แบบปฐม (Primary Relation) ที่เป็นแบบส่วนตัวหรือกันเอง ความสัมพันธ์แบบทุติยภูมิ (Secondary Relation) ที่เป็นความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการตามสถานภาพและบทบาทที่สมาชิกดำรงอยู่เป็นต้น

10. มีผลงาน กลุ่มสามารถดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายซึ่งสมาชิกยอมรับร่วมกัน ทำให้สมาชิกมีขวัญและกำลังใจที่ดี อยู่รวมกับกลุ่ม ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่องและ เป็นแรงจูงใจให้บุคคลภายนอกเขารวมเป็นสมาชิกของกลุ่ม

จากคุณลักษณะดังกล่าวที่ สนธยา พลศรี ไต่ให้ทัศนะไว้นั้น มีความน่าสนใจอยู่ไม่น้อย ทั้งนี้เพราะคุณลักษณะกลุ่มดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญของการรวมกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาสิ่งต่างๆให้เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้คุณลักษณะของกลุ่มดังกล่าวจะเป็นการรวมตัวกันของบุคคลที่มีจำนวนมากกว่า 2 คนขึ้นไป และดำเนินการสัมพันธ์โดยมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการสื่อสารระหว่างกัน ผ่านการสื่อสาร โดยดำเนินการผ่านทางพฤติกรรมของบุคคลและรวมเป็นกลุ่ม

องค์ประกอบของกลุ่ม

ทั้งนี้ สนธยา พลศรี (2556) ได้เสนอเพิ่มเติมถึงองค์ประกอบของกลุ่ม ซึ่งมีใจความสำคัญดังนี้ เมื่อประมวลจากความหมายและลักษณะของกลุ่มที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่ากลุ่มมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. สมาชิก ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป สมาชิกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ของกลุ่ม เพราะเป็นผูรร่วมกันก่อตั้งกลุ่ม ดังนั้นถ้าหากไม่มีสมาชิกก็ไม่มีกลุ่มเกิดขึ้น เมื่อกลุ่มเกิดขึ้น แล้ว จำนวนและคุณภาพของสมาชิกจะเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพและขนาดของกลุ่มว่าเป็นกลุ่ม ขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่อีกด้วย

2. โครงสร้าง (Structure) กลุ่มต้องมีโครงสร้างที่กำหนดขึ้นอย่างเหมาะสม ซึ่ง ประกอบด้วย รูปแบบ ขนาด บรรทัดฐาน (Norms) ของกลุ่ม สถานภาพ (status) บทบาท (Role) สมาชิก ระบบการติดต่อสื่อสาร การบริหารจัดการ การประสานงาน กลไกการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และการพัฒนาสมาชิกของกลุ่ม เป็นต้น

3. วิสัยทัศน์วัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน (Common Goal) กลุ่มต้องมีวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจนโดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนด เพื่อให้สมาชิก รับรูรร่วมกันและให้บุคคลที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกได้ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเขาเป็นสมาชิกของกลุ่ม

4. การบริหารจัดการ กลุ่มต้องมีการบริหารจัดการในลักษณะของคณะบุคคลมีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ผู้บริหารและสมาชิก มีกฎ ระเบียบของกลุ่มที่เ้าร่วมกันตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม

5. ผู้นำ กลุ่มต้องมีผู้นำทำหน้าที่เป็นผู้บริหารและจัดการโดยมาจากการเลือกสรรของ สมาชิก ผู้นำมีหลายประเภท กลุ่มต้องกำหนดวิธีการสรรหาผู้นำ กำหนดสถานภาพและบทบาทของผู้นำ ให้ชัดเจนว่าต้องการผู้นำประเภทไหน ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leader) ผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participation Leader) ผู้นำทางความรู้ ผู้นำทางด้านศีลธรรมผู้นำด้านอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

6. บรรทัดฐาน หรือระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงาน การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก การติดตามและประเมินงาน บรรทัดฐานของกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญใน การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ สมาชิกและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ทำให้กลุ่มดำเนินงานอย่างราบรื่น

7. ระบบการติดต่อสื่อสาร กลุ่มต้องมีระบบการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจนและมี ประสิทธิภาพระหว่างสมาชิกกับสมาชิก สมาชิกกับกลุ่ม และสมาชิกกับบุคคลภายนอก เพื่อให้การ ดำเนินงานคล่องตัวและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มแพร่กระจายในวงกว้างเป็นที่รับรู้และ เขาใจกันโดยทั่วไป

8. การประสานงาน กลุ่มต้องมีระบบการประสานงานระหว่างผู้นำหรือคณะกรรมการกลุ่มกับสมาชิก ระหว่างสมาชิก เพื่อเชื่อมโยงสมาชิกกับกลุ่มและสร้างพลังในการดำเนินงานของกลุ่ม

9. การมีส่วนร่วม สมาชิกของกลุ่มจะมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เนื่องจากได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มอย่างแท้จริง สม่่าเสมอทุกขั้นตอน

10. กิจกรรมและผลงาน กลุ่มต้องมีกิจกรรมให้สมาชิกทำร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กลุ่มที่ไม่มีกิจกรรมไม่มีผลงานจะไม่ประสบความสำเร็จและดำรงอยู่ได้ไม่นาน

ปัจจัยของการเกิดกลุ่ม

กิตติชัย รัตนะ [ออนไลน์] อธิบายว่า โดยพื้นฐานแล้วการรวมกลุ่มของคนเกิดจากความใกล้ชิดและ มีความรักใคร่ชอบพอกัน สนับสนุน กัน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ต้องพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ หรือต้อง ใกล้ชิด กันทางกายภาพของถิ่นที่อยู่ อาศัย ก็มักเกิดการรวมกลุ่มกันได้ง่าย แต่การอธิบายในลักษณะนี้ อาจไม่สะท้อนถึง สาเหตุหรือที่มาของ การรวมกลุ่ม อย่างไรก็ตามสามารถอธิบายถึงปัจจัยของการ รวมกลุ่มได้ 3 ประการดังนี้

1. มีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นร่วมกัน (Activities) การรวมกลุ่มของคนจะมีกิจกรรมเกิดขึ้น ตามมาเสมอ กิจกรรมนั้นส่วนใหญ่บ่งชี้ถึงความสนใจ ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มที่จะกระทำร่วมกัน อย่างมีเป้าหมายกิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะมีขอบเขตจำกัดโดยยึดโยงกับความรูประสพการณ์และภูมิปัญญาที่สมาชิกมีอยู่เห็นได้ชัดว่า กลุ่มโดยส่วนใหญ่เลือก ที่จะทำกิจกรรมในประเด็นที่ตนเองสนใจ เช่น กลุ่มป่า ชุมชน กลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำ กลุ่มผู้ เลี้ยงโคนม เป็นต้น

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Interaction) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในที่นี้หมายถึง การมีปฏิริยาโต้ตอบในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง สมาชิกในกลุ่มด้วยกันเอง โดยที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ของสมาชิกภายในกลุ่มเกิดขึ้นในเชิงสร้างสรรค์ มากกว่าที่จะต่อต้านกัน นอกจากนี้ยังมีการดำเนินปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่อกันอีกด้วย เพื่อเป็นการ ขยายกิจกรรมการดำเนินงานออกไปให้สังคมได้รับรู้ และเห็นประโยชน์ของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น

3. มีความรู้สึกรวม (Sentiments) ความเป้นกลุ่มจะต้องทำให้สมาชิกของกลุ่มทั้งหมดมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะ การทำให้เกิดความรู้สึกรวม ซึ่งอาจได้รับการกระตุ้นจากการ มีจิตสำนึกเดียวกัน เห็นปัญหาร่วมกันและ ต้องการแสวงหาทางออกในการแก้ปัญหาที่ร่วมกัน

ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้เป็นเงื่อนไขความสำคัญในการทำใหกลุ่มคนสามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มที่ เข้มแข็งได้ ทั้งนี้เพราะปัจจัยทั้ง 3 ประการมีความสอดคล้องกันกับวิถีชีวิตปฏิบัติของมนุษย์ในสังคมทั่วไป ที่เกี่ยวข้องกับ ความต้องการ กล่าวคือ หากมนุษย์มีความต้องการที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ก็จะต้องอาศัยการ ปฏิสัมพันธ์และมีความรู้สึกรวมกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยและพัฒนา(Research and Development) ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์1)เพื่อศึกษาสถานการณ์การ ขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ2) พัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ และ3) ศึกษาผลการ ใช้รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ จังหวัดขอนแก่น ประชากรเป้าหมายในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้สูงอายุจำนวน 4 พื้นที่ๆ ละ 5คน จำนวน 120คน และ2) กลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน โรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ จำนวน 4 พื้นที่ๆ ละ 30คน จำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้2) แบบสัมภาษณ์ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ 3) แบบสอบถามสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุของเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับ การขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ และ 3)แนวทางการสมภาษณ์การขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบของ เครือข่าย ดำเนินการศึกษา ตั้งแต่ระหว่างเดือน เมษายน 2560 – กันยายน 2561วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและเปรียบเทียบความแตกต่างก่อน-หลังพัฒนารูปแบบด้วยสถิติ Paired Samples t-test และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุและสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุของเครือข่ายก่อน-หลังพัฒนารูปแบบ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}=0.001$) โดยภายหลังการพัฒนารูปแบบ ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และ เครือข่ายมีสมรรถนะมากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนารูปแบบ โดยรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) โครงสร้างรูปแบบการดูแล 2) การพัฒนาสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุของเครือข่าย 3) กระบวนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุและ 4) การติดตามและประเมินผล

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, การพัฒนารูปแบบ, โรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ(จิประภาศิริสูงเนินดุษฎี อายุวัฒน์' ทองใส เอ่นหยอง)(2562)

ศิริรัตน์ อินทรนิมิตร (2557) การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการเข้าร่วมกรรมการ การที่การที่การ กายาของผู้สูงอายุ (2) ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษา (3) ศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษามาสำหรับรับผู้สูงอายุ และ (4) อธิเคราะห์ขั้นตอนทางการจัดกิจกรรม การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพัทลุง

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายและเจ้าหน้าที่ที่จัดกิจกรรมการศึกษาให้กับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพัทลุงได้จากการเลือกแบบเจาะจง รวม 342 คน เรื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ผู้สูงอายุและแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ตรวจสอบเครื่องมือตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าความเที่ยง ตอนที่ 2.1, 2.2 และตอนที่ 3 เท่ากับ 0.92, 0.94 และ 0.98 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่า ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านสภาพการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาที่เทศบาลเมืองพัทลุงจัดให้อยู่ในระดับปานกลาง โดยเข้าร่วมที่ศูนย์ผู้สูงอายุ 2) ด้านความต้องการกิจกรรมการศึกษา ผู้สูงอายุ ต้องการความรู้ในด้านศาสนา วัฒนธรรม ด้านสวัสดิการ ด้านสุขภาพตามลำดับ และต้องการเข้าร่วมกิจกรรม ณ ที่ศูนย์ผู้สูงอายุมากที่สุด 3) ด้านปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพมากที่สุด รองลงมา คือปัญหาการเดินทางมาที่ศูนย์ผู้สูงอายุ แนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพัทลุง พบว่าด้านประเภทกิจกรรมที่ควรจัดแก่ผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมด้านสุขภาพ ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ด้านสังคมและนันทนาการ ตามลำดับ โดยจัดที่ศูนย์ผู้สูงอายุ สำหรับผู้จัดกิจกรรมควรมีความรู้เฉพาะด้านตามประเภทกิจกรรม สำหรับสื่อในการจัดกิจกรรมถ้าเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ควรเขียนเป็นบทสัมภาษณ์ มีภาพประกอบ ถ้าเป็นการจัดกิจกรรมทางวิทยุโทรทัศน์ ควรเป็นเวลา 06.00 น.สำหรับการออกอากาศทางหอกระจายข่าว ผู้สูงอายุพร้อมที่อยู่รับฟังเวลา 06.00-07.00 น.มากที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

แกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร้อย จังหวัดยะลา

ผู้นำ = แกนนำกลุ่มสตรี
ประชาชน = ผู้สูงอายุ

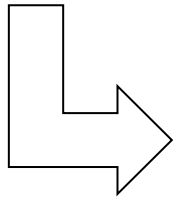
กิจกรรม

ด้านสังคม   ด้านศาสนา

ด้านสุขภาพ   ด้านสวัสดิการ

การขับเคลื่อน

- 1) ขั้นตอนการตระหนักในช่องว่าง
- 2) ขั้นมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีขอบเขต
- 3) ขั้นให้เกียรติไม่สร้างความรู้สึกแปลกแยก
- 4) ขั้นการมีส่วนร่วม
- 5) ขั้นสามารถพึ่งตนเอง
- 6) ขั้นผู้คนในสังคมคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน

การพัฒนาผู้สูงอายุบ้าน
แอร้อย จังหวัดยะลา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษากระบวนการขับเคลื่อนของแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุพื้นที่บ้านแอร่อง จังหวัดยะลา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งในบทนี้กล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ระยะเวลาการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

- 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก
- 2 เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ
- 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 5 ระยะเวลาการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key informant) ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน
2. รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน
3. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา จำนวน 2 คน
4. แกนนำกลุ่มสตรี จำนวน 4 คน
6. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา จำนวน 2 คน
5. ผู้สูงอายุ บ้านแอร่อง หมู่ 10 ตำบลตาดานะปุเต๊ะ จังหวัดยะลา จำนวน 3 คน

โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบมี จุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก (Purposive Selection) เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติ ภายใต้กรอบของการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอน การดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุบ้านแอร่อง จังหวัดยะลา ได้แก่การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแนวทางในทางในการกำหนดกรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ (Main Questions) ได้มาจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปัญหาของคำถามในการศึกษา โดยในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามที่ต้องการ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์
- 2) กำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมกรอบการศึกษาค้นคว้า
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่อที่ปรึกษาการวิจัย เพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้

คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน เพื่อ พิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมถึงความถูกต้องเหมาะสม และ ปรับปรุงแก้ไขทางด้านภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุง เรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1.ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากหลักสูตร รัฐศาสตร์ สาขา การปกครองและกฎหมายมหาชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏยะลา ถึง อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย โดยแนบกำหนดการ นัดหมายที่จะไป สัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะ รองนายกองค์การบริหารส่วน ตำบลตาเนาะปูเต๊ะ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะ แกนนำกลุ่มสตรี เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประจำตำบลตาเนาะปูเต๊ะ ผู้สูงอายุ บ้านแอร้องที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งหมด 13 คน ล่วงหน้า 3 วัน ก่อนวันที่นัดสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง

3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Selection Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) โดยทำการสัมภาษณ์เป็นเวลา 1 ชั่วโมง ต่อ 1 คน ด้วยตัวเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1.ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
- 2.จำแนกและจัดระบบข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ
- 3.วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำ ข้อมูลที่ได้ จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น
- 4.นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย

ระยะเวลาการวิจัย

การศึกษาหัวข้อวิจัย กระบวนการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุบ้านแอร้อง จังหวัด ยะลา ในการศึกษาครั้งนี้ วันที่ 27มิถุนายน 2567 - วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2567

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการนำเสนอถึงกระบวนการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุในบริบทพื้นที่บ้านเกิด กรณีศึกษา กลุ่มสตรีผู้สูงอายุ บ้านแอร้อย จังหวัดยะลา ซึ่งผลจากการศึกษาเป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ประเด็นหลักคือเพื่อถอดบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนของแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุพื้นที่บ้านแอร้อย จังหวัดยะลา

การตอบวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุ แกนนำกลุ่มสตรีผู้สูงอายุ บ้านแอร้อย จังหวัดยะลา พบว่ามี 6รูปแบบ ได้แก่ 1)ขั้นตอนการตระหนักในช่องว่าง 2)ขั้นมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีขอบเขต 3)ขั้นให้เกียรติไม่สร้างความรู้สึกแปลกแยก 4)ขั้นการมีส่วนร่วม 5)ขั้นสามารถพึ่งตนเอง 6)ขั้นผู้คนในสังคมคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนการตระหนักในช่องว่าง

ด้วยสภาพปัญหาผู้สูงอายุในพื้นที่ขาดสวัสดิการกองทุน ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจและสังคม รวมถึงขาดการช่วยเหลือดูแลในบางครอบครัวที่ยากจน เกิดการตระหนักรู้และสร้างโอกาสเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในพื้นที่ แกนนำกลุ่มสตรีได้ริเริ่มรวมกลุ่มในปี พ.ศ. 2560 ผ่านกิจกรรม “ฮาลาเกาะห์ยาซิน” ย้อนไปช่วงปี พ.ศ. 2558 แกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร้อย หมู่ 10 ตำบลตาดเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ได้มองเห็นถึงสภาพปัญหาของผู้สูงอายุในพื้นที่ขาดสวัสดิการกองทุน ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจและสังคม รวมถึงขาดการช่วยเหลือดูแลในบางครอบครัวที่ยากจน นอกจากนี้แล้วผู้สูงอายุในพื้นที่ได้ตระหนักถึงโอกาสทางคุณค่าของตนเองน้อยลงหรือมองความสามารถของตนเองไม่ออก จึงมีแกนนำกลุ่มสตรีรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยมีเจตนาเพื่ออุดช่องว่าง จึงมีการปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งได้รับรู้ว่า พื้นที่บ้านพอแม็ง ตำบลกาเยาะอาะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา มีการจัดกิจกรรม “ฮาลาเกาะห์” ขึ้นและภายในกลุ่มนี้ มีความเข้มแข็งเป็นอย่างมาก แกนนำกลุ่มสตรีจึงได้ไปศึกษากระบวนการต่างๆตั้งแต่เริ่มต้นกิจกรรมจนสิ้นสุดกิจกรรมในพื้นที่นี้และพื้นที่อื่น ๆ ที่มีกิจกรรม “ฮาลาเกาะห์” หลังจากที่ได้ไปศึกษากระบวนการต่างๆของกิจกรรม “ฮาลาเกาะห์” จากหลายๆพื้นที่ แกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร้อยจึงริเริ่มทดลองดำเนินกิจกรรม “ฮาลาเกาะห์” ภายในแกนนำกลุ่มจำนวน 4 คน ก่อนที่จะให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม “ฮาลาเกาะห์”

คำว่า “ฮาลาเกาะห์ยาซิน” หลังจากที่ได้ดำเนินการทดลองกิจกรรม “ฮาลาเกาะห์” ภายในแกนนำกลุ่มสตรีแล้ว ผลการทดลองดำเนินการนั้นผ่านไปด้วยดีแต่ทางแกนนำมองว่าในการที่จะเชิญชวนผู้สูงอายุเข้ามาร่วมกิจกรรม “ฮาลาเกาะห์” ต้องสร้างแรงจูงใจอย่างไรให้ผู้สูงอายุมีแรงบันดาลใจในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรม “ฮาลาเกาะห์” จากนั้นจึงสังเกตเห็นว่าผู้สูงอายุบางคนนั้นมีความสามารถในการอ่าน “อัลกุรอาน” แต่ไม่ถูกหลัก ไม่คล่องแคล่ว และไม่ถูกอักขระ อาจทำให้ผู้สูงอายุไม่มีความกล้าที่จะมาร่วมกิจกรรมเพราะรู้สึกเขินอายที่ตนเองนั้นอ่าน “อัลกุรอาน” ไม่คล่องแคล่ว จึงมองว่าในการที่สร้างแรงจูงใจผู้สูงอายุให้มีแรงบันดาลใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม “ฮาลาเกาะห์” นั้นจะต้องเริ่มกิจกรรมด้วย “ซูเราะฮ์ยาซิน” ในการ “ฮาลาเกาะห์”

ดังกล่าว

“บางครั้งมักจะมีคำถามว่าทำไมต้องเป็น “ฮาลาเกาะห์ยาซิน” ทำไมไม่เป็น “ฮาลาเกาะห์อัลกุรอาน” ส่วนใหญ่นั้น “ซูเราะฮ์ยาซิน” นั้นทุกคนอ่านได้หมดและ “กุ

รอ่าน”ผู้สูงอายุอ่านไม่เป็นจึงเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุไม่กล้าที่จะมาร่วม “การฮาลาเกาะห์” จึงทำ “ฮาลาเกาะห์” ด้วยการเริ่มที่ “ซูเราะฮ์ยาซีน” เพราะ “ยาซีน” เป็นหัวใจหลักของ “อัลกุรอาน” พอ “อ่านยาซีน” ได้คล่องและถูกต้องจึงมีความอยากที่จะเรียน “อัลกุรอาน” เพิ่มขึ้น จึงเป็นที่มาของการทำ “ฮาลาเกาะห์ยาซีน” ช่วงเวลาของ “ฮาลาเกาะห์ยาซีน” จะจัดในทุกๆวันศุกร์ถ้าวันปกติ เวลา 14:00 น. หากวันที่เป็นวันเมอลิดจะเริ่มเวลา 13:30 น.” (รอมือละห์ กือนางอ , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล 19 กันยายน 2567)

ภายใต้สภาพปัญหาของผู้สูงอายุจากการที่ผู้สูงอายุขาดสวัสดิการกองทุน ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจและสังคม รวมถึงขาดการช่วยเหลือดูแลในบางครอบครัวที่ยากจน และนอกจากนี้แล้วผู้สูงอายุในพื้นที่ได้ตระหนักถึงโอกาสทางคุณค่าของตนเองน้อยลงหรือมองความสามารถของตนเองไม่ออก ทำให้แกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร็อง ต.ตาดานะปุเต๊ะ อ.บันนังสตา จ.ยะลา เกิดการรวมตัวกันโดยแกนนำอสม.หมู่ 10 บ้านแอร็อง ได้แก่ 1)นางสาวรอมือละห์ กือนางอ อายุ 64 ปี 2)นางสาวยาวารี อีแต อายุ 54 3)นางสาวคอสีเปาะ ดอรอแม อายุ 59 4)นางสาวรอดียะ กาซอ อายุ 35 จึงเกิดแกนนำกลุ่มฮาลาเกาะห์ยาซีนขึ้นเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาผู้สูงอายุบ้านแอร็อง จ.ยะลา

ตั้งคำกล่าว

“เกิดจากแกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร็อง ทั้ง 4 คนได้แก่ 1.นางสาวรอมือละห์ กือนางอ อายุ 64 ปี 2.นางสาวยาวารี อีแต อายุ 54 ปี 3.นางสาวคอสีเปาะ ดอรอแม อายุ 59 ปี 4.นางสาวรอดียะ กาซอ อายุ 35 ปี จุดเริ่มต้นของการก่อตั้งกลุ่มแต่ละวันของผู้สูงอายุที่ผ่านมาไม่ได้ทำอะไรนอกจากเลี้ยงหลานและตำหามาก พวกเราเริ่มคิดว่าเรานั้นเป็นผู้สูงอายุแล้ว และคิดว่าจะทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมและให้มีกิจกรรมของผู้สูงอายุเกิดขึ้น ซึ่งกิจกรรมของผู้สูงอายุนั้นต้องไปในหนทางของอาคีรัต(วันสิ้นโลก)เท่านั้น ไม่สามารถทำกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวกับทางโลกได้แล้ว เช่นกิจกรรมทำขนมหรืออื่นๆ เป็นต้น เพราะกิจกรรมอาจไม่ต่อเนื่องและไม่เกิดการพัฒนา เลยเริ่มคิดว่าจะทำกิจกรรมอะไรที่เกี่ยวกับอาคีรัต(วันสิ้นโลก) คิดไปคิดมาจนรู้ว่ามีคนทำกิจกรรมฮาลาเกาะห์ยาซีนจนได้กิจกรรม ฮาลาเกาะห์ยาซีน“ (รอมือละห์ กือนางอ และยาวารี อีแต , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล 19 กันยายน 2567)

กิจกรรมที่สามารถไปอุดช่องว่างของสภาพปัญหาของผู้สูงอายุบ้านแอร็อง แกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร็อง ได้ขับเคลื่อนการพัฒนาผู้สูงอายุผ่านกระบวนการกิจกรรมซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

“การฮาลาเกาะห์ยาซีน” หมายถึง การรวมตัวกันของผู้สูงอายุบ้านแอร็อง จังหวัดยะลา เพื่ออ่านคัมภีร์อัลกุรอาน แล้วช่วยกันฟังว่าผู้อ่านนั้นอ่านผิดตรงไหนและช่วยกันสอนให้อ่านถูกหลัก ช่วงปี พ.ศ. 2560 ภายใต้สภาพปัญหาของผู้สูงอายุบ้านแอร็อง ตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัด ยะลา แกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร็องได้พัฒนาผู้สูงอายุโดยการขับเคลื่อนด้วย“กิจกรรมการฮาลาเกาะห์ยาซีน”เป็นกิจกรรมแรก โดยเริ่มต้นด้วยแกนนำเพียง 4 คน และใช้ระยะเวลาเพียง 2 ปีก็มีสมาชิกเพิ่มขึ้นจำนวน 40 คนจนถึงปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยผู้สูงอายุและหญิงสาวอายุ 30-40 ปี โดยจะเน้นผู้สูงอายุเป็นหลัก

โดยกระบวนการดำเนินกิจกรรมจะดำเนินสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในทุกวันศุกร์ หากวันปกติจะเริ่มกิจกรรมเวลา 14:00 น. แต่หากช่วง “เทศกาลเมอลิด” จะเริ่มกิจกรรมเวลา 13:30 น. การดำเนินกิจกรรมฮาลาเกาะห์

ยาซินจะใช้สถานที่ในการดำเนินคือที่บ้านของสมาชิกซึ่งจะให้สมาชิกแต่ละคนนั้นจับฉลากลำดับ และดำเนินกิจกรรมที่บ้านของสมาชิกลำดับแรกจนถึงลำดับสุดท้าย และเริ่มต้นใหม่ที่ลำดับแรกอีกครั้งวนเวียนแบบนี้ไปเรื่อยๆ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมโดยการที่ผู้ร่วมนั้นนั่งวงล้อมกันและเริ่มด้วย “การอ่านดูอาร์” (การขอพรต่อพระเจ้า) ต่อด้วย “อ่านซูเราะห์ยาซิน” ซึ่งจะแบ่งกันอ่านคนละ 1 หน้าหรือ 2 หน้า ตามสถานการณ์ เมื่อมีคนอ่านผิดแกนนำจะคอยเตือนและสอนปรับให้อ่านได้ถูกต้อง เมื่ออ่านจนครบจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมก็จบด้วย “การอ่านดูอาร์” เช่นกันซึ่งจะแบ่งหน้าที่ใน “การอ่านดูอาร์” ในแต่ละเรื่อง

เมื่อจบกิจกรรมจะมีการเก็บเงินจากสมาชิกแต่ละคนๆละ 20 บาท โดยจะใส่ในถุงและยื่นให้แต่ละคนได้หยอดเงินใส่ถุง ซึ่งเรียกถุงนี้ว่า “ถุงอาคีร์ต” โดยเงินที่ได้จะบริจาคให้กับเจ้าบ้านของบ้านที่ใช้สถานที่ในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเก็บได้ 400 บาท แบ่งส่วนเงินเป็น 300กับ100 เก็บไว้ให้กองกลางสมาชิก 100 บาท และบริจาคให้กับเจ้าบ้าน 300 บาท จะสิ้นสุดกิจกรรมโดยการรับประทานอาหารโดยเจ้าบ้านจะเลี้ยงอาหารให้กับสมาชิกที่มาร่วม “การฮาลาเกาะห์”

ตั้งคำถาม

“ฮาลาเกาะห์ยาซิน” แล้วไปศึกษาดูงานและเรียนรู้ 2-3 ครั้งจากที่ที่ทำการกิจกรรมนี้ และลองมาทำกับกลุ่มของเราเพื่อดูว่าจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไหม ตอนเริ่มทำนั้น ปี 60 เมื่อมีการพูดคุยกันแล้วก็เริ่มหาสมาชิกกันก่อน หาสมาชิกที่มีความสนใจในเรื่องนี้จริงๆ พอได้สมาชิกรวมแล้วผ่านมาเป็นสัปดาห์แล้วสัปดาห์แล้วก็ไม่ได้เริ่มกิจกรรมซะที หลังจากนั้นก็คิดว่าเราควรที่จะเริ่มทำซะที ก็เลยเริ่มทำ 4 คนที่มีอยู่ก่อน สัปดาห์แรกในการจัดกิจกรรมไม่มีคนเลย สัปดาห์ต่อมาก็เริ่มมีคนเข้ามาเลยไปทำที่บ้านผู้ใหญ่บ้านแล้วมีคนทยอยมาเรื่อยๆ ก็ถ้าหากว่าพวกเราไม่เริ่มกิจกรรมก็จะไม่เกิดขึ้น หลังจากที่คนเข้ามาร่วมเรื่อยๆ ทีละสิบคนๆ ก็มีคนทยอยเข้ามาจนเข้าปีที่ 2 ก็มีคนเข้าร่วมมาเยอะมาก นอกจากผู้สูงอายุที่เข้าร่วมแล้วยังมีคนที่ผู้นำเข้ามาอีกด้วย เช่น เมียผู้ใหญ่บ้าน ครูตาดีกา เป็นต้น กลับกลายเป็นว่าไม่ใช่เพียงผู้สูงอายุที่เข้าร่วม เช่น อายุ 30-40 40-50 แต่ทางเราก็เอาผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก และกิจกรรมของเราจะใช้ระบบที่บ้าน ในการจัดกิจกรรมนี้ขึ้นโดยไม่ได้ใช้มีสไลด์เป็นสถานที่จัด ซึ่งตอนเริ่มทำจะจับฉลากว่าใครได้เลขที่เท่าไรก็จะจัดตามลำดับเลขที่จับได้เรื่อยๆจนจบเลขสุดท้ายเลขที่ 30 ก็ไปเริ่มใหม่ที่อันดับแรกอีกครั้งซึ่งจะจัดทำสัปดาห์ละครั้ง ในการจัดทำนั้นก็จะมีการเอาไว้ให้บริจาคเรียกว่า ถุงเรียราย ก็จะใส่คนละ 20 บาท ซึ่งจะมีการเรียรายเงินในวันที่จัดทำกิจกรรม ฮาลาเกาะห์ยาซิน เก็บไว้ให้กับเจ้าของบ้านที่ใช้จัดฮาลาเกาะห์ยาซินทุกๆวันที่จัด แล้วเจ้าของบ้านที่จัดฮาลาเกาะห์ก็จะเตรียมสำหรับให้แต่ละครั้งซึ่งแล้วแต่ความสะดวกของเจ้าของบ้านว่าจะทำเมนูอาหารคาว หรือ อาหารหวาน และเครื่องดื่มต่างๆ เพื่อเตรียมให้กับสมาชิกที่มาร่วมทำฮาลาเกาะห์ พอทำแบบนี้ไปเรื่อยๆจนประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดการพัฒนาก็เกิดกิจกรรมต่างๆที่นอกเหนือจากฮาลาเกาะห์อีกด้วย” (รอมือละห์ กืออนา งอ , การสัมภาษณ์สวนบุคคล 19 กันยายน 2567)

“การตะเล็ม” เป็นกิจกรรมที่มีอยู่นานแล้ว ประมาณ 35 ปีมาแล้วช่วงนั้นมีการหยุดชั่วคราว การดำเนินการของ “การตะเล็ม” นี้จะคล้ายๆกับฮาลาเกาะห์ยาซิน แต่มีมานานแล้วในช่วงแรกๆนั้นจะมีเพียงใน

“กลุ่มตะเวธ” (กลุ่มที่ชักชวนผู้คนในเรื่องการทำความดีและในเรื่องของศาสนา) เท่านั้น พอมี “กลุ่มฮาลาเกาะห์ ยาศีน” ทำให้มีอย่างทั่วถึงคือเริ่มจาก “การฮาลาเกาะห์ยาศีน” หลังจากนั้นก็ได้ทุกทาง เกิดการสมทบกับกลุ่ม นั้นด้วยไม่อย่างงั้นในกลุ่มมีสมาชิกเพียง 3-4 คนเท่านั้น คือทำการตั้ง “กลุ่มฮาลาเกาะห์” มารวมกับกลุ่มที่ทำ “การตะเล็ม” อยู่แล้วทำให้สมาชิกมีจำนวนเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปีพ.ศ.2560 จนถึงปัจจุบันเป็นการก่อตั้งร่วมกัน “การตะเล็ม” นั้นจะสอนหลักการในเรื่องของการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน เกี่ยวกับการกระทำหรือ มารยาทต่างๆ ที่ควรทำหรือไม่ควรทำ และในเรื่องของการมีจิตอาสาการทำ ความดีต่างๆ รวมถึงการแต่งกายและ “การอ่านกุรอาน” อย่างสม่ำเสมอหรือ “การอ่านคูอา” ในชีวิตประจำวันในทุกๆ การกระทำนั้นต้องมี “การคูอา” ก่อนทำเสมอ จะมีการสอนอยู่ในพิธี “การตะเล็ม” แบบครบวงจร ซึ่ง “การตะเล็ม” จะมีเฉพาะในสมาชิกแกนนำ กลุ่มสตรีบ้านแอร็องมีเพียงแค่ผู้หญิงเท่านั้นที่เข้ามาร่วม เว้นแต่คนที่ถูกเชิญพิเศษเพื่อบรรยายศาสนาและมีผู้ชาย เข้ามาร่วมฟังด้วยแต่จะมีการปิดกั้นด้วยม่านเพื่อความเหมาะสมกันระหว่างชายกับหญิง

ตั้งคำกล่าว

สิ่งแรกเลยเราจะอ่านสิ่งที่ได้รับจาก “การอ่านตะเล็ม” และ “การตะเล็ม” นั้น มีข้อดีมากมาย 1) ช่วงที่เราอยู่ในพิธี “การตะเล็ม” นั้น “อัลลอฮ์” (พระเจ้า) จะลบล้าง บาปเรา 2) “มาลาอิกัต” 7,000 ตนเรียงกันเป็นแถวมาเยี่ยมเยียนเรา 3) สรรพสิ่งทั้ง ปวงบนโลกนี้ก็จะทำ “การอิสติฟิร” เพื่อวิงวอนขอลบล้างบาปจาก “อัลลอฮ์” (พระเจ้า) ให้กับผู้อยู่ในพิธี “การตะเล็ม” นี้ 4) เมื่ออยู่ใน “พิธีการตะเล็ม” นี้จะได้รับความดี เท่ากับเราไปส่ง “ยานาซัต” (การไปส่งศพที่สุสาน) จำนวน 1,000 “ยานาซัต” เพราะ ส่วนมากการไปส่ง “ยานาซัต” นั้นจะเป็นผู้ชาย ผู้หญิงจะไม่ค่อยได้ไปส่งเพราะต้อง วางตัวให้เหมาะสมตามหลักศาสนา (รอมือละห์ กืออนางอ , การสัมนาษอนบุคคล 19 กันยายน 2567)

การเรียน “กุรอานนี” หรือการเรียน “กีรออาตี” “กีรออาตี” ฟังเริ่มก่อตั้งตอนมีการเรียนการสอนช่วง 2 ปีที่แล้ว “โตะครูผู้สอน” ป่วยเริ่มเรียนแค่เดือนเดียวเองเพราะหา “โตะครูผู้สอน” ไม่ได้ มีการเรียนและต้องหยุด เพราะ “โตะครู” ป่วย ซึ่งมีการเรียนการสอนนานแล้วประมาณ 2-3 ปี แต่ “โตะครู” ป่วย พอเริ่มมีการก่อตั้ง “ฮา ลาลาเกาะห์ยาศีน” แล้วเราอยากให้มีการเพิ่มพูนความรู้ มีความรู้ในเรื่องของ “ตัจวีจ” (หลักการอ่านต่างๆ ของ “อัล กุรอาน”) เป็นการเสริมความรู้ให้กับพวกเราพอเรียนได้ 2-3 ปี “โตะครู” ก็ป่วยเป็นโรครทางประสาท “โตะครู” ที่ เรียนด้วยก็เป็น “โตะครู” ผู้ชาย ผู้ที่ร่วมกันไปเรียนก็พวกกลุ่ม “ฮาลาลาเกาะห์” นี้และไปเพื่อเป็นการเรียนเสริมเพราะ การเรียน “อัลกุรอาน” นั้น “อัลลอฮ์” (พระเจ้า) จะลบล้างบาปของเรา และเมื่อไปงานศพเราจะอ่านกุรอานในงาน ศพไม่ได้ถ้าเราไม่รู้หลักการอ่านและไม่เรียนไม่ฝึกอะไรเลยไม่ได้

การเรียนวันศุกร์ การเรียนวันศุกร์จะเป็นการบรรยายธรรมในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาไม่ว่าจะเป็นใน เรื่องของ “อัลฟิกฮ์” “ตัมเบลล” ศาสนาประวัติ จะบรรยายทั่วไป คนที่เข้าร่วมนั้นจะมาทั้งผู้ชายและผู้หญิงแต่ จะนั่งคนละฝั่งและมีม่านกั้นกลางและจะจัดที่มีสยิดก่อนละหมาดวันศุกร์ในวันศุกร์ เริ่มเวลา 09:00 สิ้นสุด 11:00 น. หลังจากนั้นผู้ชายก็ไปรับประทานอาหารที่บ้านของผู้ที่เลี้ยงอาหารก่อนละหมาดวันศุกร์ แล้วแต่สิทธิ์ของเจ้า บ้านว่าจะเชิญชายหรือหญิงไปรับประทานอาหารแต่ส่วนมากนั้นจะเป็นผู้ชายมากกว่า

การทำ “เมาลิดดินนาบี” ช่วง “เมาลิด” ซึ่งเป็นวันประสูติการทำนาศาสดา “นบี” มุฮัมมัด “ซ.ล.” โดยทั่วไปแต่ละบ้านจะทำพิธีระลึกถึง “นบีมุฮัมมัด ซ.ล.” โดยการร่วมกัน “ซอลาวาตนาบี” “การอ่านซาจี” และ จัดเลี้ยงอาหารให้กับผู้มาร่วม แกนนำกลุ่มสตรีหมู่ 10 บ้านแอร็อง ตำบลตานาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัด ยะลา จะจัดงาน “เมาลิดินนาบี” ตามบ้านสมาชิกกลุ่ม “ฮาลาลาเกาะห์ยาศีน” โดยในงานจะแตกต่างจากที่อื่นและ

แตกต่างจากที่ไปศึกษา “การฮาลาเกาะห์” คือก่อนที่จะทำ “การอ่านซาฮี” และ “ซอลาวาตุนบี” จะทำ “การฮาลาเกาะห์ยาซีน” และหลังจากนั้นก็ทำ “การดูอา” ให้กับ “ท่านนบี” และดูอาให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วทั้งในครอบครัวของเจ้าบ้านที่จัดงานเมาลิดและในครอบครัวของตนเอง

การอ่าน “ยาซีนมุบีน” เป็นการอ่าน “ซูเราะห์ยาซีน” เพื่อการรักษาโรคและสำหรับอ่านให้กับคนที่ใกล้เสียชีวิตฟัง โดยการอ่านนั้นจะแตกต่างจากการอ่าน “ยาซีน” ปกติ นั่นคือการหยุดตรงที่มีคำว่า “มุบีน” แล้วเริ่มอ่านใหม่ ประมาณ 40 ครั้ง โดยแกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร็องมักจะถูกเชิญให้ไปอ่านตามบ้านคนป่วยในหมู่บ้านหรือนอกหมู่บ้านอยู่เสมอ

กิจกรรมเหล่านี้สามารถอุดช่องว่างตามสภาพปัญหาผู้สูงอายุในพื้นที่ขาดสวัสดิการกองทุน ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจและสังคม รวมถึงขาดการช่วยเหลือดูแลในบางครอบครัวที่ยากจน นอกจากนี้แล้วผู้สูงอายุในพื้นที่ได้ตระหนักถึงโอกาสทางคุณค่าของตนเองน้อยลงหรือมองความสามารถของตนเองไม่ออก จึงมีแกนนำกลุ่มสตรีรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในพื้นที่โดยมีเจตนาเพื่ออุดช่องว่างได้ และประสบความสำเร็จในทุกกิจกรรม เพียงแค่เริ่มต้นด้วยกิจกรรมฮาลาเกาะห์ยาซีน ตามมาด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่เพิ่มมาตามลำดับวิวัฒนาการ ทำให้การขับเคลื่อนในการพัฒนาผู้สูงอายุของแกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร็อง หมู่ 10 ตำบลตาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ดำเนินการและขับเคลื่อนไปอย่างเข้มแข็ง

2) ชั้นมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีขอบเขต

ด้วยแกนนำกลุ่มสตรี ได้ตระหนักและต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงปัญหาดังกล่าวให้กับผู้สูงอายุ โดยการออกแบบกิจกรรมต่างๆ แม้ว่าแกนนำกลุ่มสตรีจะไม่มีงบประมาณเป็นล้านแต่ก็สามารถอุดช่องว่างด้วยการจัดกิจกรรม และแกนนำกลุ่มสตรีได้ทำให้ผู้สูงอายุได้รู้จักหน้าที่ของตนเอง ให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่า มีความสามารถ มีความรู้ศานามากขึ้นและได้มีสังคมของตนเอง ด้วยแกนนำกลุ่มสตรีได้ตระหนักและต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับผู้สูงอายุ โดยการออกแบบกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่จึงสร้างการเปลี่ยนแปลงผู้สูงอายุ โดยจากปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อแกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร็องได้รับรู้ถึงปัญหาดังกล่าว ทำให้มีความต้องการที่จะสร้างกิจกรรมที่สามารถพัฒนาผู้สูงอายุและสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุไปจากเดิม ซึ่งกิจกรรมนั้นจะต้องเหมาะสมกับผู้สูงอายุและจะต้องไปสู่หนทางของอาคีรัต(วันสิ้นโลก)ด้วย ผู้สูงอายุในศาสนาอิสลามส่วนมากนั้นเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุผู้คนจะต้องตระหนักถึงวันนั้นทุกคนนั้นก็คือโลกอาลัมบ์รซัค(โลกหลังความตาย) ฉะนั้นการที่จะไปสู่หนทางนั้นได้อย่างง่ายดายนั้นจะต้องสะสมอามัล(ผลบุญ)ให้มากกว่าเดิมที่เคยทำ แกนนำกลุ่มสตรีมีแนวคิดเช่นนี้จึงได้ปรึกษาหารือกันระหว่างแกนนำเพื่อสร้างกิจกรรมที่จะนำผู้สูงอายุไปสู่หนทางของการทำอิบาดัต(การปฏิบัติศาสนากิจหรือการทำความดีต่างๆ) จากนั้นจึงได้ปรึกษากันว่าจะต้องมีกิจกรรมการฮาลาเกาะห์ยาซีนเกิดขึ้นเพราะทางแกนนำได้ไปดูกลุ่มตัวอย่างกิจกรรมนี้จากบ้านพอแม็ง ตำบลกายูบอเกาะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลาและพื้นที่อื่นๆ จึงเห็นว่ากิจกรรมนี้เหมาะสมและสามารถที่จะพัฒนาผู้สูงอายุไปสู่หนทางที่เที่ยงตรง และอาจจะมีการกิจกรรมอื่นๆเพิ่มเข้ามาหลังจากนี้ก็เป็นที่มาของชื่อกลุ่มๆนี้ว่า กลุ่มฮาลาเกาะห์ยาซีนที่ขับเคลื่อนโดยแกนนำกลุ่มสตรีเพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุ

ตั้งคำกล่าว

“เริ่มคิดว่าจะทำกิจกรรมอะไรที่เกี่ยวกับอาคีรัต(วันสิ้นโลก) คิดไปคิดมาจนรู้ว่ามีคนทำกิจกรรมฮาลาเกาะห์ยาซีน จนได้กิจกรรม “ฮาลาเกาะห์ยาซีน” แล้วไปศึกษาดูงานและเรียนรู้ 2-3 ครั้งจากที่ที่ทำการกิจกรรมนี้และลองมาทำกับกลุ่มของเราเพื่อดูว่าจะมี

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องใหม่ ตอนเริ่มทำนั้น ปี 60 เมื่อมีการพูดคุยกันแล้วก็เริ่มหาสมาชิกกันก่อน หาสมาชิกที่มีความสนใจในเรื่องนี้จริงๆ พอได้สมาชิกมาแล้วผ่านมาเป็นสัปดาห์แล้วสัปดาห์เล่าก็ไม่ได้เริ่มกิจกรรมล่ะที หลังจากรันก็คิดว่าเราควรที่จะเริ่มทำล่ะที ก็เลยเริ่มทำ 4 คนที่มีอยู่ก่อน สัปดาห์แรกในการจัดกิจกรรมไม่มีคนเลย สัปดาห์ต่อมาก็เริ่มมีคนเข้ามาเลยไปทำที่บ้านผู้ใหญ่บ้านแล้วมีคนทยอยมาเรื่อยๆ ก็ถ้าหากว่าพวกเราไม่เริ่มกิจกรรมก็จะไม่เกิดขึ้น หลังจากทีคนเข้ามาร่วมเรื่อยๆ ทีละสิบคนๆ ก็มีคนทยอยเข้ามาจนเข้าปีที่ 2 ก็มีคนเข้าร่วมมาเยอะมาก นอกจากผู้สูงอายุที่เข้าร่วมแล้วยังมีคนที่เป็นผู้นำเข้ามาอีกด้วย เช่น เมียผู้ใหญ่บ้าน ครูตาดีกา เป็นต้น กลับกลายเป็นว่าไม่ใช่เพียงผู้สูงอายุที่เข้ามาร่วม เช่น อายุ 30-40 40-50 แต่ทางเราก็เอาผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก” (รอมือละห์ ก้อนางอและยาวาวรี อีแต , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล 19 กันยายน 2567)

“การฮาลาเกาะฮ์ยาซิน” ช่วงปี พ.ศ. 2560 ภายใต้อาณัติของผู้นำผู้สูงอายุบ้านแอร้อง ตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัด ยะลา แกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร้องได้พัฒนาผู้สูงอายุโดยการขับเคลื่อนด้วย “กิจกรรมการฮาลาเกาะฮ์ยาซิน” เป็นกิจกรรมแรก โดยเริ่มต้นด้วยแกนนำเพียง 4 คน และใช้ระยะเวลาเพียง 2 ปีก็มีสมาชิกเพิ่มขึ้นจำนวน 40 คนจนถึงปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยผู้สูงอายุและหญิงสาวอายุ 30-40 ปี โดยจะเน้นผู้สูงอายุเป็นหลัก

โดยกระบวนการดำเนินกิจกรรมจะดำเนินสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในทุกวันศุกร์ หากวันปกติจะเริ่มกิจกรรมเวลา 14:00 น. แต่หากช่วง “เทศกาลเมาลิด” จะเริ่มกิจกรรมเวลา 13:30 น. การดำเนินกิจกรรมฮาลาเกาะฮ์ยาซินจะใช้สถานที่ในการดำเนินคือที่บ้านของสมาชิกซึ่งจะให้สมาชิกแต่ละคนนั้นจับฉลากลำดับ และดำเนินกิจกรรมที่บ้านของสมาชิกลำดับแรกจนถึงลำดับสุดท้าย และเริ่มต้นใหม่ที่ลำดับแรกอีกครั้งวนเวียนแบบนี้ไปเรื่อยๆ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมโดยการที่ผู้ร่วมนั้นนั่งวงล้อมกันและเริ่มด้วย “การอ่านดุอาร์”(การขอพรต่อพระเจ้า) ต่อด้วย “อ่านซูเราะห์ยาซิน” ซึ่งจะแบ่งกันอ่านคนละ 1 หน้าหรือ 2 หน้า ตามสถานการณ์ เมื่อมีคนอ่านผิดแกนนำจะคอยเตือนและสอนปรับให้อ่านได้ถูกต้อง เมื่ออ่านจนครบจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมก็จบด้วย “การอ่านดุอาร์” เช่นกันซึ่งจะแบ่งหน้าที่ใน “การอ่านดุอา” ในแต่ละเรื่อง

เมื่อจบกิจกรรมจะมีการเก็บเงินจากสมาชิกแต่ละคนๆละ 20 บาท โดยจะใส่ในถุงและยื่นให้แต่ละคนได้หยอดเงินใส่ถุง ซึ่งเรียกถุงนี้ว่า “ถุงอาคีร์ต” โดยเงินที่ได้จะบริจาคให้กับเจ้าบ้านของบ้านที่ใช้สถานที่ในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเก็บได้ 400 บาท แบ่งส่วนเงินเป็น 300กับ100 เก็บไว้ให้กองกลางสมาชิก 100 บาท และบริจาคให้กับเจ้าบ้าน 300 บาท จะสิ้นสุดกิจกรรมโดยการรับประทานอาหารโดยเจ้าบ้านจะเลี้ยงอาหารให้กับสมาชิกที่มาร่วม “การฮาลาเกาะฮ์ยาซิน”

“การตะเล็ม” เป็นกิจกรรมที่มีอยู่นานแล้ว ประมาณ 35 ปีมาแล้วช่วงนั้นมีการหยุดชั่วคราว การดำเนินการของ “การตะเล็ม” นี้จะคล้ายๆกับฮาลาเกาะฮ์ยาซิน แต่มีมานานแล้วในช่วงแรกๆนั้นจะมีเพียงใน “กลุ่มตะวะฮ์”(กลุ่มที่ชักชวนผู้คนในเรื่องการทำความดีและในเรื่องของศาสนา) เท่านั้น พอมี “กลุ่มฮาลาเกาะฮ์ยาซิน” ทำให้มีอย่างทั่วถึงคือเริ่มจาก “การฮาลาเกาะฮ์ยาซิน” หลังจากนั้นก็ได้ไปทุกทาง เกิดการสมทบกับกลุ่มนั้นด้วยไม่อย่างนั้นในกลุ่มมีสมาชิกเพียง 3-4 คนเท่านั้น คือทำการดึง “กลุ่มฮาลาเกาะฮ์ยาซิน” มารวมกับกลุ่มที่ทำ “การตะเล็ม” อยู่แล้วทำให้สมาชิกมีจำนวนเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปีพ.ศ.2560 จนถึงปัจจุบันเป็นการก่อตั้งร่วมกัน

“การตะเล็ม” นั้นจะสอนหลักการในเรื่องของการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน เกี่ยวกับการกระทำหรือมารยาทต่างๆที่ควรทำหรือไม่ควรทำ และในเรื่องของการมีจิตอาสาการทำความดีต่างๆ รวมถึงการแต่งกาย

และ “การอ่านกุรอาน” อย่างสม่ำเสมอหรือ “การอ่านดุอา” ในชีวิตประจำวันในทุกๆ การกระทำนั้นต้องมี “การดุอา” ก่อนทำเสมอ จะมีการสอนอยู่ในพิธี “การตะเล็ม” แบบครบวงจร ซึ่ง “การตะเล็ม” จะมีเฉพาะในสมาชิกแกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร็องมีเพียงแค่ผู้หญิงเท่านั้นที่เข้ามาร่วม เว้นแต่คนที่ถูกเชิญพิเศษเพื่อบรรยายศาสนาและมีผู้ชายเข้ามาร่วมฟังด้วยแต่จะมีการปิดกันด้วยม่านเพื่อความเหมาะสมกันระหว่างชายกับหญิง

การเรียน “กุรอานนี้” หรือการเรียน “กีรออาตี” “กีรออาตี” ฟังเริ่มก่อตั้งตอนมีการเรียนการสอนช่วง 2 ปีที่แล้ว “โตะครูผู้สอน” ป่วยเริ่มเรียนแค่เดือนเดียวเองเพราะหา “โตะครูผู้สอน” ไม่ได้ เราเรียนแล้วเราก็อหยุดเพราะ “โตะครู” ป่วย มีการเรียนการสอนนานแล้วประมาณ 2-3 ปี แต่ “โตะครู” ป่วย พอเริ่มมีการก่อตั้ง “ฮาลาเกาะห์ยาซีน” แล้วเราอยากให้มีการเพิ่มพูนความรู้ มีความรู้ในเรื่องของ “ตัจวีจ” (หลักการอ่านต่างๆ ของ “อัลกุรอาน”) เป็นการเสริมความรู้ให้กับพวกเราพอเรียนได้ 2-3 ปี “โตะครู” ก็ป่วยเป็โรคทางประสาท “โตะครู” ที่เรียนด้วยก็เป็น “โตะครู” ผู้ชาย ผู้ที่ร่วมกันไปเรียนก็พวกกลุ่ม “ฮาลาเกาะห์” นี้และไปเพื่อเป็นการเรียนเสริมเพราะการเรียน “อัลกุรอาน” นั้น “อัลลอฮ์” (พระเจ้า) จะลงโทษบาปของเรา และเมื่อไปงานศพเราจะอ่านกุรอานในงานศพไม่ได้ถ้าเราไม่รู้หลักการอ่านและไม่เรียนไม่ฝึกอะไรเลยไม่ได้

การเรียนวันศุกร์ การเรียนวันศุกร์จะเป็นการบรรยายธรรมในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ “อัลฟิกฮ์” “ดับเบิล” ศาสนาประวัติ จะบรรยายทุกๆ ไป คนที่เข้าร่วมนั้นจะมาทั้งผู้ชายและผู้หญิงแต่จะนั่งคนละฝั่งและมีม่านกั้นกลางและจะจัดที่มีสยิดก่อนละหมาดวันศุกร์ในวันศุกร์ เริ่มเวลา 09:00 สิ้นสุด 11:00 น. หลังจากนั้นผู้ชายก็ไปรับประทานอาหารที่บ้านของผู้ที่เลี้ยงอาหารก่อนละหมาดวันศุกร์ แล้วแต่สิทธิ์ของเจ้าบ้านว่าจะเชิญชายหรือหญิงไปรับประทานอาหารแต่ส่วนมากนั้นจะเป็นผู้ชายมากกว่า

ตั้งคำกล่าว

“การบรรยายจะเป็นโตะครู ซึ่งพวกเราจะเชิญโตะครูจากภายนอกและโตะครูที่มาบรรยายตอนนี้ มีจำนวนทั้งหมด 5 คน และจะสลับกันมาบรรยายสัปดาห์ละ 1 คน และมีผู้ชายมาร่วมฟังการบรรยายอีกด้วยซึ่งจะจัดเฉพาะในหมู่บ้าน แต่กิจกรรมนี้มีการดำเนินมาแล้วประมาณ 50-60 ปีแล้ว และมีการเลี้ยงอาหารให้กับโตะครูและคนที่มาฟังการบรรยาย ในการเลี้ยงอาหารนั้นก็สลับบ้านของสมาชิกเหมือนกับฮาลาเกาะห์เช่นกันสลับทุกๆ สัปดาห์” (รอมือละห์ กือองาง , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล 19 กันยายน 2567)

การทำ “เมาลิดดินนาบี” ช่วง “เมาลิด” ซึ่งเป็นวันประสูติการทำนาศาสดา “นบี” มุฮัมหมัด “ซ.ล.” โดยทั่วไปแต่ละบ้านจะทำพิธีระลึกถึง “นบีมุฮัมหมัด ซ.ล.” โดยการร่วมกัน “ซอลาวาตุนบี” “การอ่านซาจี” และจัดเลี้ยงอาหารให้กับผู้มาร่วม แกนนำกลุ่มสตรีหมู่ 10 บ้านแอร็อง ตำบลตาดนาปะเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา จะจัดงาน “เมาลิดินนบี” ตามบ้านสมาชิกกลุ่ม “ฮาลาเกาะห์ยาซีน” โดยในงานจะแตกต่างจากที่อื่นและแตกต่างจากที่ไปศึกษา “การฮาลาเกาะห์” คือก่อนที่จะทำ “การอ่านซาจี” และ “ซอลาวาตุนบี” จะทำ “การฮาลาเกาะห์ยาซีน” และหลังจากนั้นก็ทำ “การดุอา” ให้กับ “ท่านนบี” และ “ดุอา” ให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วทั้งในครอบครัวของเจ้าบ้านที่จัด “งานเมาลิด” และในครอบครัวของตนเอง

การอ่าน “ยาซีนมุบีน” เป็นการอ่าน “ซูเราะห์ยาซีน” เพื่อการรักษาโรคและสำหรับอ่านให้กับคนที่ใกล้เสียชีวิตฟัง โดยการอ่านนั้นจะแตกต่างจากการอ่าน “ยาซีน” ปกติ นั่นคือการหยุดตรงที่มีคำว่า “มุบีน” แล้วเริ่มอ่านใหม่ ประมาณ 40 ครั้ง โดยแกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร็องมักจะถูกเชิญให้ไปอ่านตามบ้านคนป่วยในหมู่บ้านหรือนอกหมู่บ้านอยู่เสมอ

การแต่งตั้งคณะกรรมการนั้นเป็นไปด้วยความเรียบง่ายตามประสาผู้สูงอายุโดยไม่เป็นการทางการใดๆ โดยการแต่งตั้งนั้นจะเป็นเพียงการยกมือเพื่อประชามติเพียงเท่านั้น ซึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2560 แรกเริ่มก่อตั้งกลุ่มจะมีแกนนำกลุ่มที่เป็นสตรีในบ้านแอร็อง หมู่ 10 ตำบลตาดานะปุเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เป็นแกนนำในการก่อตั้งกลุ่มขึ้นโดยมีประธานกลุ่ม รองประธาน และผู้ช่วย 2 คน ซึ่งประกอบด้วย 1.นางสาวรอมือละห์ กือนาอง ตำแหน่งประธานกลุ่มฮาลาเกาะฮ์ยาซิน 2.นางสาวยาวารี อีแต ตำแหน่งรองประธานกลุ่ม 3.นางสาวคอลลี เปาะ ดอรอแม ตำแหน่งผู้ช่วย 4.นางสาวรอดียะ กาซอ ตำแหน่งผู้ช่วย หลังจากได้ทดลองดำเนินการกิจกรรมกับแกนนำทั้ง 4 คนก่อนแล้ว นำไปสู่การเชิญชวนสมาชิกเพิ่มเติมซึ่งกลุ่มเป้าหมายหลักก็คือผู้สูงอายุ จึงทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นครั้งแรกถึง 10 คน หลังจากนั้นระยะเวลา 2 ปี มีสมาชิกเพิ่มขึ้นถึง 40 คน จึงกลายเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งขึ้นและได้ดำเนินกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

กิจกรรมออกกำลังกายผู้สูงอายุ เมื่อก่อนจะจัดอย่างต่อเนื่องทุกวันพุธ แต่ก็ยากเหมือนกันสำหรับสตรีในศาสนาอิสลามกับการออกกำลังกายกลางแจ้ง สำหรับที่นี้แล้วจะจัดสถานที่ที่พื้นสายตาผู้ชาย จัดที่บ้านผู้ใหญ่บ้านซึ่งจะมีจุดที่พื้นสายตาผู้ชายและการออกกำลังกายจะไม่ใช้ดนตรีเสียงดังเพราะไม่เหมาะสม แต่จะใช้วิธีนับเลขตามจังหวะทำ แต่ไม่ทำต่อเนื่องเพราะสถานที่ไม่อำนวยไม่มีหลังคาเมื่อฝนตกก็ต้องหยุดกิจกรรม ซึ่งแกนนำกลุ่มสตรีก็จะไปเรียนรู้ด้วยตนเองและหยุดยาวจนถึงวันนี้เพราะโควิด แต่บางคนก็นำท่วงท่าที่ได้จากกิจกรรมที่ออกกำลังกายมาทำที่บ้าน แต่ละปีทาง อสม.จะจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปี ตรวจโรคเรื้อรังซึ่งพบมากในผู้สูงอายุ และมีสถานีสภาพประจำปีหมู่บ้านแอร็องซึ่งจัดโดยอสม.

กองทุนซารีกัดมาตี ครั้งแรกสมัครสมาชิกเริ่มเก็บ 200 บาท เงินในส่วน 100 บาทเป็นค่าสมัครสมาชิกหรือเงินสำรอง และอีก 100 บาทเป็นเงินฝาก หลังจากนั้นเมื่อมีคนในหมู่บ้านเสียชีวิตก็จะเก็บ 100 บาท คิดเป็น 1 ครอบครัว ตั้งแต่เริ่มเก็บครั้งแรก ปี พ.ศ. 2565 เมื่อมีคนเสียชีวิต เก็บได้จากสมาชิก 9000 บาท ปัจจุบัน ได้เกือบ 12,000 บาทเพราะมีคนให้ความสนใจเพิ่มขึ้นแต่ก็ยังมีคนที่ยังไม่สมัครเข้ามาอีกเพราะยังไม่สนใจเท่าไร ซึ่งใช้เวลาในการดำเนินเรื่องนี้เกือบๆ 2 ปี แต่ก็ไม่ได้มีบัญชีเฉพาะในหมู่บ้านอย่างเดียว ยังมีนอกหมู่บ้านอีกมีทั้งคนนอกและคนในซึ่งจะเก็บคนละ 20 บาท แต่ที่กล่าวข้างต้นนั้นเป็นเฉพาะในหมู่บ้านแอร็อง เงินสำรองครั้งแรกที่เก็บได้ 18,000 บาท ตอนนี้ได้ 32,000 บาท เพราะมีคนเริ่มให้ความสนใจมากขึ้นจากที่ไม่เคยสนใจ เข้ามารอบนี้ต้องจ่ายค่าปรับมากขึ้นกว่าเดิมจำนวนทั้ง หมุด 1000 บาทเป็นค่าแรกเข้าของสมาชิกและเป็นค่าปรับเงินย้อนหลัง เพราะตอนแรกทำเคยชวนแล้วแต่ไม่มีใครสนใจ เลยตั้งกฎว่าถ้าจะสมัครสมาชิกย้อนหลังจะปรับเงินตามจำนวนศพที่เสียชีวิตไปแล้ว พอเสียชีวิตเงินที่เก็บสะสมไว้จะนำมาให้ที่บ้านได้เลยไม่ต้องรอเป็นอาทิตย์

3) ขึ้นให้เกียรติไม่สร้างความรู้สึกแปลกแยก

ด้วยกิจกรรมทางศาสนาจะช่วยเยียวยาจิตใจ และการขัดเกลาจิตใจให้เป็นคนที่มีความรู้และไม่ได้สร้างความแปลกแยกให้กับคนที่อยู่ในกลุ่มเกิดความแตกต่างหรือเกิดความเหลื่อมล้ำหรือมองว่าตนเองต่างจากคนอื่น เพราะเชื่อว่าการขับเคลื่อนในกลุ่มหรือแกนนำหากไม่ได้ให้เกียรติกันอาจทำให้ไม่เกิดกลุ่มขึ้นมา แกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร็องให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก ด้วยความที่ตนเองนั้นก็เริ่มเข้าสู่วัยผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน จึงมีความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหานี้เป็นอย่างมาก จึงเกิด “กลุ่มฮาลาเกาะฮ์ยาซิน” ขึ้นและเริ่มต้นด้วยกิจกรรม “ฮาลาเกาะฮ์ยาซิน” ซึ่งผู้สูงอายุบางคนนั้นอ่าน “กุรอาน” ไม่ได้บ้าง ไม่คล่องบ้าง และไม่ถูกหลักบ้างจึงเป็นอุปสรรคในการร่วมกิจกรรม “ฮาลาเกาะฮ์ยาซิน” ในการอ่าน “กุรอาน” ช่วง “ฮาลาเกาะฮ์” นั้นจึงเริ่มด้วย “ซูเราะห์ยาซิน” เพราะเป็น “ซูเราะห์” ที่ผู้สูงอายุนั้นอ่านได้ง่ายเพราะอ่านทุกคืนวันศุกร์และ “ซูเราะห์” “ยาซิน” ยังเป็นหัวใจหลักของ “คัมภีร์อัลกุรอาน” อีกด้วย

ตั้งคำถาม

“บางครั้งมักจะมีคำถามว่าทำไมต้องเป็นฮาลาเกาะห์ยาซินทำไมไม่เป็นฮาลาเกาะห์อัลกุรอาน ส่วนใหญ่นั้นซูเราะห์ยาซินนั้นทุกคนอ่านได้หมด และกุรอานผู้สูงอายุอ่านไม่เป็นจึงเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุไม่กล้าที่จะมาร่วมการฮาลาเกาะห์ จึงทำฮาลาเกาะห์ด้วยการเริ่มที่ซูเราะห์ยาซินเพราะยาซินเป็นหัวใจหลักของอัลกุรอาน พออ่านยาซินได้คล่องและถูกต้องจึงมีความอยากที่จะเรียนอัลกุรอานเพิ่มขึ้น จึงเป็นที่มาของการทำฮาลาเกาะห์ยาซิน” (รอมือละห์ กือนางอและยาวารี อิเต , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล 19 กันยายน 2567)

ซึ่งช่วงกิจกรรมฮาลาเกาะห์ยาซินทางแกนนำมักจะพูดให้กำลังใจและพูดในเชิงบวกอยู่เสมอ เมื่อผู้สูงอายุเริ่มอ่านได้คล่องและบางคนก็ “คอตัมกัน” แล้ว จึงทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเริ่มมีสมาชิกเข้ามาเพิ่มขึ้น จาก 4 คน เป็น 10 คน จาก 10 คน เป็น 20 คน ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 40 คน

4) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของแกนนำกลุ่มสตรีโดยการเชิญและพูดคุยหรือถามเครือข่ายว่าผู้ใดต้องการมีส่วนร่วมบ้างซึ่งเริ่มด้วยวิธีนี้ และเกิดการชักชวนปากต่อปากเป็นขั้นตอนและกลไกในการสร้างการมีส่วนร่วมจนทำให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีความรู้สึกที่อยากเข้ามามีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการที่สอดคล้องกับความเป็นวิถีของผู้สูงอายุทำให้มีการชักชวนพี่พวกหรือเพื่อนพ้องเข้ามาในกลุ่มเพราะเห็นประโยชน์อย่างหนึ่ง ซึ่งขั้นตอนและกลไกสร้างการมีส่วนร่วมด้วยกิจกรรมต่างๆที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่เช่น “การฮาลาเกาะห์ยาซิน” , “การตะเล็ม” , การเรียน “กุรอานนี้” หรือการเรียน “กีรออาตี” , การเรียนวันศุกร์ , การทำ “เมอลิตดินนาบี” , การอ่าน “ยาซินมุปีน” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่พัฒนาด้านจิตใจและด้านสังคม หรืองานตาดีกา ผู้สูงอายุก็เกิดความรู้สึกกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม และมีการจัดขบวนพาเหรดให้ผู้สูงอายุได้ร่วมเดิน และภายในขบวนผู้สูงอายุก็จะแต่งตัวแฟนซี สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกที่ตนเองก็มีคุณค่าเช่นกัน จึงทำให้ผู้สูงอายุที่นี้ให้ความร่วมมือในทุกๆกิจกรรมที่จัด และด้านสุขภาพคือกิจกรรมออกกำลังกายและผู้สูงอายุจะมีการก่อตั้งสถานีสภาพอีกด้วย เมื่ออนามัยเข้ามาคัดกรองโรคเรื้อรัง เช่นความดัน เบาหวาน ผู้สูงอายุก็จะให้ความร่วมมืออีกด้วยเช่นกัน ด้วยกิจกรรมและเมื่อมีโครงการอะไรที่เกี่ยวกับโภชนาการ ทางอนามัยก็จะนำผู้สูงอายุในกลุ่มแกนนำกลุ่มสตรีเป็นกลุ่มนำร่อง เพราะเพียงแคบอกผู้สูงอายุ แล้วเตรียมรถยนต์ให้จากนั้นทยอยไปส่งที่อนามัยเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรม หากรถลูกหลานไปส่งลูกหลานบางคนก็ไม่ได้อยากมานั่งเฝ้าคุณตาคุณยายร่วมกิจกรรมถึงขนาดนั้น จึงมีการเหมารถของชาวบ้านเพื่อที่จะได้นำส่งผู้สูงอายุทุกครั้งที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรม และด้านสวัสดิการคือกองทุนซารีกัตมาตีประจำหมู่บ้านแอร์อิง

ตั้งแต่ทำฮาลาเกาะห์ยาซินทำให้ทุกอย่างดูง่ายดาย และในแต่ละสัปดาห์ไม่ได้มีกิจกรรมฮาลาเกาะห์ยาซินอย่างเดียว วันพุธทำกิจกรรมตะเล็ม วันศุกร์ตอนบ่ายนั้นจะจัดกิจกรรมฮาลาเกาะห์ ตอนเช้าที่มัซยิดไปฟังบรรยายธรรม ซึ่งโต๊ะอิหม่านจะเป็นคนจัดทำให้ วันจันทร์ จะเป็นจัดการเรียนการสอนกุรอานนี้ กีรออาตีสำหรับคนแก่ พอเราทำแบบนี้หรือมีกลุ่มแบบนี้ ผลที่ได้รับคือความสามัคคี (ความสามัคคีมาที่หนึ่ง) ผู้สูงอายุกับผู้คนหนุ่มสาวก็ได้เข้าหากัน ไม่อย่างนั้นผู้สูงอายุก็จะอยู่เพียงลำพังตามประสาผู้สูงอายุ และนั่งเหงาอยู่เพียงลำพัง ไม่ใช่ผู้สูงอายุบางคนมีความคิดที่เหมือนกัน บางคนคิดว่าตัวเองไร้ค่าไม่มีใครมาสนใจมัน ความคิดนี้จะมีแวบหนึ่งที่นึกถึงหลังจากที่เกิดการพัฒนาทำให้ผู้สูงอายุได้มีอะไรทำได้เดินทางไปมาในการทำกิจกรรมต่างๆ

การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดการพัฒนาดังที่เป็นรูปธรรม นอกเหนือจากกิจกรรมฮาลาเกาะห์ ยังมีการจัดกิจกรรมอื่นๆ ผู้สูงอายุก็แสดงความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วม

ดั่งคำกล่าว

“เมื่อทำแบบนี้ไปเรื่อยๆจนประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดการพัฒนาดังเกิดกิจกรรมต่างๆที่นอกเหนือจากฮาลาเกาะห์อีกด้วย เช่นเมื่อมีงานตาคีกา ผู้สูงอายุก็เกิดความกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม และมีการจัดขบวนพาเหรดให้ผู้สูงอายุได้ร่วมเดิน และในภายในขบวนผู้สูงอายุก็จะแต่งตัวแฟนซี สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าคุณค่าเช่นกัน ไม่ใช่เพียงแค่เลี้ยงหลานและตำหนักไปวันๆ จึงทำให้ผู้สูงอายุที่นี้ให้ความร่วมมือในทุกๆกิจกรรมที่จัด เมื่อนามัยเข้ามาคัดกรองโรคเรื้อรัง เช่นความดัน เบาหวาน ผู้สูงอายุก็จะให้ความร่วมมืออีกด้วยเช่นกัน และเมื่อมีโครงการอะไรที่เกี่ยวกับโภชนาการ ทางนามัยก็มักจะนำกลุ่มของเราเป็นกลุ่มนำร่อง เพราะเพียงแค่บอกผู้สูงอายุแล้วเตรียมรถยนต์ให้จากนั้นทยอยไปส่งที่นามัยเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรม หากรถลูกหลานไปส่งลูกหลานบางคนก็ไม่ได้อยากมานั่งเฝ้าคุณตาคุณยายร่วมกิจกรรมถึงขนาดนั้น จึงมีการเหมารถของชาวบ้านเพื่อที่จะได้นำส่งผู้สูงอายุทุกครั้งที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรม” (รอมือละห์ กือนางอและยาวารี อิแด , การสัมภาษณ์สวนบุคคล 19 กันยายน 2567)

5) ขึ้นสามารถพึ่งตนเอง

แกนนำกลุ่มสตรีสามารถพึ่งพาตนเองได้เนื่องจากว่าการขับเคลื่อนสามารถที่จะสร้างกิจกรรมที่มีความครอบคลุมคือกิจกรรมที่ไปสอดรับของการแก้ปัญหาเรื่องจิตใจและสังคมเช่น การสร้าง “การฮาลาเกาะห์ยาซิน” , “การตะเล็ม” , การเรียน “กูรอนนี” หรือการเรียน “กีรออาตี” , การเรียนวันศุกร์ , การทำ “เมาลิตดินนาบี” , การอ่าน “ยาซินมุบีน” การสร้างกิจกรรมที่สอดคล้องกับสวัสดิการของผู้สูงอายุในเรื่องของการสร้างกองทุน “ซารีกัตมาตี” และกิจกรรมที่สอดคล้องกับสุขภาพผู้สูงอายุคือกิจกรรมออกกำลังกายผู้สูงอายุและมีการก่อตั้งสถานีสภาพ ทำให้เห็นว่ากลุ่มนี้สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความเข้มแข็งมากพอแล้ว โดยการดำเนินกิจกรรมไปอย่างต่อเนื่องทั้งๆที่ก่อนหน้านี้ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการสร้างกลุ่มด้วยตนเองและปัจจุบันยังมีองค์การบริหารส่วนตำบลนาปะเต๊ะเข้ามาเกี่ยวข้อง การขับเคลื่อนของแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุนั้นคือกิจกรรมออกกำลังกายผู้สูงอายุและมีการก่อตั้งสถานีสภาพ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนโดยตนเองตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง โดยมีประธานและเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนกลุ่มๆนี้ผ่านกิจกรรมต่างๆเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ ซึ่งในช่วงแรกเริ่มของการก่อตั้งนั้นจะก่อตั้งด้วยตนเองโดยไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดเข้ามาเกี่ยวข้องหรือสนับสนุนใดๆ แต่ปัจจุบันได้มีองค์การบริหารส่วนตำบลนาปะเต๊ะเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องของกิจกรรมเสริมเช่น การส่งสมาชิกของแกนนำกลุ่มสตรีไปอบรมเกี่ยวกับศาสนา การเชิญสมาชิกไปอบรมโครงการเกี่ยวกับสุขภาพ แกนนำกลุ่มสตรีสร้างความเข้มแข็ง โดยการดำเนินกิจกรรมไปอย่างต่อเนื่องทั้งๆที่ก่อนหน้านี้ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการสร้างกลุ่มด้วยตนเองและขับเคลื่อนพัฒนาด้วยตนเองและคอยสร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิกเพื่อที่สมาชิกยังคงอยู่ต่อไปจนถึงทุกวันนี้ และปัจจุบันยังมี

องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะเข้ามาเกี่ยวข้องกับแกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร้องและสนับสนุนในเรื่องของยานพาหนะเมื่อมีกิจกรรมที่ต้องเดินทาง เมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการใดก็มักจะมาเชิญสมาชิกแกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร้อง

แกนนำกลุ่มสตรีได้ดำเนินเรื่องที่จะผลักดันกลุ่มจากระดับหมู่บ้านให้ไปสู่ระดับตำบลต่อองค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะ โดยการขอความอนุเคราะห์อาคารอเนกประสงค์หรือห้องประชุมที่ อบต. เพื่อให้เป็นห้องเรียนฮาลาเกาะห์ยาซิน แล้วเชิญแกนนำแต่ละหมู่บ้านเข้ามาอบรมเกี่ยวกับการฮาลาเกาะห์ยาซินแล้วนำไปเผยแพร่และสร้างกลุ่มของหมู่บ้านตนเอง หลังจากที่แต่ละหมู่บ้านได้สร้างกลุ่มขึ้นก็มารวมตัวกันเพื่อสร้างกลุ่มระดับตำบลให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร้องจะเป็นแกนนำในการอบรมเรื่องฮาลาเกาะห์ยาซิน และทางองค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะก็ได้รับเรื่องแล้วเพียงรอดำเนินการตามกระบวนการของแผนงบประมาณตามความเหมาะสม

ตั้งคำกล่าว

“ณ ตอนนี้มีองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแกนนำสตรีคือ องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะปูเต๊ะอีกด้วย ตั้งแต่ปี 2566 จนถึงตอนนี้ เมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการอะไรทาง อบต. ก็จะเชิญกลุ่มฮาลาเกาะห์ยาซินเข้าร่วม ช่วยในเรื่องหาครูที่จะมาบรรยายธรรมเรื่องศาสนาด้วย และจะมีการสนับสนุนพากลุ่มฮาลาเกาะห์ไปพักผ่อนหรือพาไปอบรมศาสนาอีกด้วย เท่ากับว่าหากมีกิจกรรมอะไรทางอบต. ก็จะทำให้การสนับสนุนและอยู่ในแผนการดูแลของอบต. อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการเสนอเรื่องกับนายก อบต. ให้ทางอบต. ผลักดันการฮาลาเกาะห์ยาซินให้ไปสู่ระดับตำบลอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการเสนอเรื่องกับนายก อบต. ให้ทางอบต. ผลักดันการฮาลาเกาะห์ยาซินให้ไปสู่ระดับตำบลอีกด้วย ให้ทุกหมู่บ้านได้มีแบบนี้ด้วย ซึ่งเราได้เสนอว่าหากอาคารอเนกประสงค์ที่กำลังสร้างอยู่ที่ อบต. แล้วเสร็จ ก็ใช้อาคารนี้เป็นสถานที่ในการดำเนิน แล้วทางแกนนำกลุ่มสตรี กลุ่มฮาลาเกาะห์ยาซินบ้านแอร้องจะเป็นแกนนำในการอบรมตัวแทนแกนนำแต่ละหมู่บ้านให้ แล้วแกนนำแต่ละหมู่บ้านก็ไปสร้างกลุ่มในหมู่บ้านของตัวเองต่อ หรือไม่ก็หากจัดในอาคารอเนกประสงค์ไม่ได้ก็จัดในอบต. ไปเลยนัดแกนนำแต่ละหมู่บ้านสะดวกวันไหนกำหนดมาได้เลย เรียกแกนนำมาก่อนรวมตัวทั้งตำบลเพราะกลุ่มฮาลาเกาะห์นี้ยากมากที่จะลงตัวสมาชิกให้ครบจำนวนทางเราพยายามที่จะผลักดันเรื่องนี้เป็นอย่างมาก” (รอมือละห์ กือนางอและยาวารี อีแด , การสัมภาษณ์สวนบุคคล 19 กันยายน 2567)

6) ขันผู้คนในสังคมคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน

เมื่อมีสิ่งนี้เกิดขึ้นทำให้คนที่เคยต่อต้านกลุ่มนี้หลังจากที่ได้เห็นกิจกรรมที่เกิดการประสบความสำเร็จ ชุมชนจึงเกิดการมีส่วนร่วมและคนในชุมชนมีการเห็นด้วยและมีการเข้ามาร่วมกิจกรรมมากขึ้นจากจำนวน 4 คน ซึ่งปัจจุบันเพิ่มเป็น 40 คน และชุมชนให้การตอบรับและสนับสนุนทั้งเรื่องการเลี้ยงอาหารหลังจัดทำกิจกรรม การจัดหายานพาหนะในการเดินทางไปร่วมกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินทางด้วยตนเองได้ เป็นต้น การที่แกนนำกลุ่มสตรีได้ขับเคลื่อนกิจกรรมผ่านมิติต่างๆ ทำให้ได้พัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านสังคม ด้านศาสนา ด้านสุขภาพ และด้านสวัสดิการ และคนในชุมชนเห็นด้วยกับการที่แกนนำกลุ่มสตรีได้ขับเคลื่อนกิจกรรมผ่านมิติต่างๆ ทำให้ได้พัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ประกอบด้วย ด้านสังคม สร้างคุณค่าให้กับสังคมโดยเฉพาะสังคม

ผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีหน้าที่ได้รับผิดชอบเพิ่มขึ้นผ่านกิจกรรมต่างๆที่วางไว้และผ่านการเรียนรู้ในเรื่องที่ไม่มี ความรู้ ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและมีสังคมไม่โดดเดี่ยวเหมือนก่อนหน้านี้และทำให้ผู้สูงอายุมีคุณค่า ในตนเอง สร้างความเข้มแข็งในชุมชน เมื่อผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาแล้ว ชุมชนจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเนื่องจาก ผู้สูงอายุรู้หน้าที่ของตนเองมากขึ้นและมีความร่วมมือให้กับชุมชนมากขึ้น ด้านศาสนา เพิ่มความเข้มแข็งทาง ศาสนาในชุมชน ผู้สูงอายุและคนในชุมชนมีความรู้ในด้านศาสนามากขึ้นจากที่ไม่มีความรู้ด้านศาสนา ด้าน สุขภาพ การตรวจสุขภาพที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะกิจกรรมต่างๆที่ขับเคลื่อนนั้นก็มีเรื่องสุขภาพเข้ามา เกี่ยวข้องด้วย ทำให้ผู้สูงอายุใส่ใจในการตรวจสุขภาพมากขึ้น ด้านสวัสดิการ คนในชุมชนมีเงินเก็บตอนบั้นปลาย ชีวิต มีกองทุนซาร์กัตามาตีประจำหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพและสามารถสร้างประโยชน์ได้จริง เมื่อถึงแก่ความ ความตายก็ไม่ต้องไปพึ่งพาเงินจากลูกหลาน เป็นต้น

การทำกลุ่มฮาลาเกาะห์ยาซินจากการขับเคลื่อนของแกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร็อง หมู่ 10 ตำบลตาเนาะปู เต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก จากการจัดกิจกรรมฮาลาเกาะห์ยาซิน ทำให้กลุ่มฮาลาเกาะห์ยาซินได้รับผลตอบแทนเป็นอย่างมาก

ดั่งคำกล่าว

“การทำฮาลาเกาะห์ยาซินประสบความสำเร็จและเกิดการพัฒนา และได้ช่วย ชาวบ้าน ตอนที่ชาวบ้านเจ็บป่วยใกล้เสียชีวิต ไม่จำเป็นต้องไปเชิญคนอื่นข้างนอก กลุ่มพวกเรานี้และที่ไปอ่าน 30 ยุซ หากไปเชิญคนอื่นข้างนอกก็ต้องเสียเงินค่าจ้างอีก ไม่มีใครที่จะมามีมือเปล่าหรอก ทำให้กลุ่มฮาลาเกาะห์ยาซินของพวกเราได้ช่วยหลาย อย่าง” (รอมือละห์ กือนางอ , การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล 19 กันยายน 2567)

โดยรวมกระบวนการการขับเคลื่อนของแกนนำกลุ่มสตรีในชุมชนบ้านแอร็องถือเป็นต้นแบบที่ดีในการพัฒนา ชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางในสังคม ผลสำเร็จของโครงการนี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และสมาชิกในชุมชน

ภาพที่ ๑ สัมภาษณ์ นางสาวรอมือละห์ กือนางอและนางสาวยาวารี อิเต แกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร็อง จ.ยะลา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาถึงการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุบ้านแอ็ร็อง จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนของแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุพื้นที่บ้านแอ็ร็องจังหวัดยะลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยใช้การถอดบทเรียนและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยแนวทางการศึกษาเชิงสังคมวิทยา ซึ่งสามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการถอดบทเรียนถอดบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุพื้นที่บ้านแอ็ร็องจังหวัดยะลา สามารถแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จต่อการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุ พบว่ามี 6 ขั้นตอนประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการตระหนักในช่องว่าง 2) ขั้นมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีขอบเขต 3) ขั้นให้เกียรติไม่สร้างความรู้สึกแปลกแยก 4) ขั้นการมีส่วนร่วม 5) ขั้นสามารถพึ่งตนเอง 6) ขั้นผู้คนในสังคมคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ขั้นตอนการตระหนักในช่องว่าง ด้วยสภาพปัญหาผู้สูงอายุในพื้นที่ขาดสวัสดิการกองทุน ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจและสังคมรวมถึงขาดการช่วยเหลือดูแลในบางครอบครัวที่ยากจน เกิดการตระหนักรู้ของแกนนำกลุ่มสตรีถึงช่องว่างที่เกิดขึ้นในชุมชนและสร้างโอกาสเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในพื้นที่ผ่านกิจกรรมด้านต่างๆ ประกอบด้วย ด้านสวัสดิการ มีการจัดตั้ง “กองทุนซารีกัตมาตี” เป็นการอุดช่องว่างในด้านการขาดสวัสดิการกองทุน ด้านสังคมและจิตใจ มีการจัดตั้งกลุ่ม “ฮาลาเกาะห์ยาซิน” เป็นการอุดช่องว่างในด้านจิตใจและสังคม และด้านสุขภาพ มีการจัดตั้งสถานีสภาพประจำหมู่บ้านเป็นการอุดช่องว่างในด้านการขาดตอนในเรื่องของการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ การตระหนักรู้ในช่องว่างของแกนนำกลุ่มสตรีทำให้เกิดการพัฒนาที่ครอบคลุมในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านสวัสดิการ ด้านสังคม และด้านสุขภาพเป็นต้น

2) ขั้นมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีขอบเขต ด้วยแกนนำกลุ่มสตรีได้ตระหนักและต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับผู้สูงอายุ โดยการออกแบบกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลามจึงริเริ่มกิจกรรมด้วยกิจกรรม “ฮาลาเกาะห์ยาซิน” ตามมาด้วยกิจกรรม “การตะเล็ม” การเรียนการสอน “กูรอานนี” การเรียนวันศุกร์ การทำเมอลิดินนาบี การอ่านยาซินมูบิน แกนนำกลุ่มสตรีสร้างกิจกรรมเหล่านี้เพื่อเป็นสิ่งที่อุดช่องว่างที่เกิดขึ้นในด้านสังคมจึง และนอกจากนี้แล้วยังมีการจัดตั้งกองทุน “ซารีกัตมาตี” เป็นการอุดช่องว่างทางด้านสวัสดิการกองทุนรวมถึงการจัดตั้งสถานีสภาพประจำหมู่บ้าน และการจัดตั้งสถานีสภาพสำหรับผู้สูงอายุซึ่งเป็นการอุดช่องว่างในด้านสุขภาพ เพื่อที่จะให้ผู้สูงอายุได้รู้จักหน้าที่ของตนเองทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกที่ตนเองนั้นมีคุณค่า มีความสามารถ มีความรู้ศาสนามากขึ้นและได้มีสังคมของตนเอง

3) ขั้นให้เกียรติไม่สร้างความรู้สึกแปลกแยก ด้วยกิจกรรมทางด้านศาสนาจะช่วยเยียวยาจิตใจ และการขัดเกลาจิตใจให้ผู้สูงอายุมีความรู้และไม่ได้สร้างความแปลกแยกให้กับคนที่อยู่ในกลุ่มเกิดความแตกต่างหรือเกิดความเหลื่อมล้ำหรือมองว่าตนเองต่างจากคนอื่น ซึ่งแกนนำกลุ่มสตรีให้ความสำคัญในเรื่องของการให้เกียรติซึ่งกันและกันภายในกลุ่มเพราะเชื่อว่าการขับเคลื่อนในกลุ่มหรือแกนนำหากไม่ได้ให้เกียรติกันอาจทำให้ไม่เกิดกลุ่มขึ้นมา โดยเฉพาะผู้สูงอายุเป็นวัยที่อ่อนไหวต่อความรู้สึกที่สุด น้อยใจง่ายและรู้สึกว่าตนเองด้อยค่า แกนนำกลุ่มสตรีจึงให้เกียรติและสร้างให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองมีค่าและมีความรู้ ความสามารถและความกล้าหาญในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่แกนนำกลุ่มสตรีได้สร้างขึ้นทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

4) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของแกนนำกลุ่มสตรีด้วยกิจกรรมการสนทนากลุ่ม พูดคุย พบปะ และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดกับเครือข่าย และเกิดการชักชวนระหว่างเพื่อน โดยครั้งแรกของการมีส่วนร่วมในแกนนำกลุ่มสตรีนั้นริเริ่มในจำนวนเพียง 4 คน ในภายหลังจึงมีการชักชวนตามกระบวนการดังกล่าวทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นจำนวน 40 คนจนถึงปัจจุบัน การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของแกนนำกลุ่มสตรีโดยการเชิญ และพูดคุยหรือถามเครือข่ายว่าผู้ใดต้องการมีส่วนร่วมบ้างซึ่งเริ่มด้วยวิธีนี้และเกิดการชักชวนปากต่อปาก เป็นขั้นตอนและกลไกในการสร้างการมีส่วนร่วม จนทำให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีความรู้สึกที่อยากจะเข้ามามีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการที่สอดคล้องกับความเป็นวิถีของผู้สูงอายุทำให้มีการชักชวนพักพวกหรือเพื่อนพ้องเข้ามายังกลุ่ม เพราะเห็นประโยชน์อย่างหนึ่ง

5) ขั้นสามารถพึ่งตนเอง ด้วยแกนนำกลุ่มสตรีสามารถพึ่งพาตนเองจากการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านศาสนา ด้านสุขภาพ และด้านสวัสดิการ เป็นต้นซึ่งกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และแกนนำกลุ่มสตรีสามารถพึ่งพาตนเองได้เนื่องจากว่าการขับเคลื่อนสามารถที่จะสร้างกิจกรรมที่มีความครอบคลุม คือกิจกรรมที่ไปสอดรับของการแก้ปัญหาเรื่องจิตใจและสังคมเช่น การสร้าง “ฮาลาเกาะห์” การเรียนทุกวันศุกร์ การสร้างกิจกรรมที่สอดคล้องกับสวัสดิการของผู้สูงอายุในเรื่องของการสร้างกองทุน “ซารีกัตมาตี” และการสร้างกิจกรรมที่สอดคล้องกับสุขภาพของผู้สูงอายุคือกิจกรรมออกกำลังกายผู้สูงอายุหรือก่อตั้งสถานีสภาพ ทำให้เห็นว่ากลุ่มนี้สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความเข้มแข็งมากพอแล้ว โดยการดำเนินกิจกรรมไปอย่างต่อเนื่องทั้งๆที่ก่อนหน้านี้ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการสร้างกลุ่มด้วยตนเองและปัจจุบันยังมีองค์การบริหารส่วนตำบลตาดานะปุเต๊ะเข้ามาเกี่ยวข้องอีกด้วย

6) ขั้นผู้คนในสังคมคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน โดยชุมชนมีส่วนร่วมและตอบรับ อีกทั้งมีการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆในชุมชน ทำให้คนที่เคยต่อต้านกลุ่มนี้หลังจากที่ได้เห็นกิจกรรมที่เกิดการประสบความสำเร็จ ชุมชนจึงเกิดการมีส่วนร่วมและคนในชุมชนมีการเห็นด้วยและมีการเข้ามาร่วมกิจกรรมมากขึ้นจากจำนวน 4 คน ซึ่งปัจจุบันเพิ่มเป็น 40 คน และชุมชนให้การตอบรับและสนับสนุนทั้งเรื่องการเลี้ยงอาหารหลังจัดทำกิจกรรม การจัดหายานพาหนะในการเดินทางไปร่วมกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินทางด้วยตนเองได้ เป็นต้น การที่แกนนำกลุ่มสตรีได้ขับเคลื่อนกิจกรรมผ่านมิติต่างๆ ทำให้ได้พัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านสังคม ด้านศาสนา ด้านสุขภาพ และด้านสวัสดิการ

อภิปรายผล

จากการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนของแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุพื้นที่บ้านแอร้องจังหวัด ยะลา สามารถแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จต่อการขับเคลื่อนแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุ ทั้งนี้หากพิจารณาถึงความสำเร็จในการใช้กลไกการขับเคลื่อนของแกนนำกลุ่มสตรีแล้วสามารถพิจารณาว่าการใช้กลไกดังกล่าวยึดหลักการให้เกียรติกันและหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งถือว่าเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาผู้สูงอายุในทุกๆ ด้านโดยเฉพาะการพัฒนาด้านสังคม ด้านศาสนา ด้านสุขภาพและด้านสวัสดิการ ซึ่งหากขาดการขับเคลื่อนแล้ว กิจกรรมต่างๆจะไม่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้จากกิจกรรมที่แกนนำกลุ่มสตรีได้สร้างขึ้น เป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงและจิตใจผู้สูงอายุเข้ามาร่วมโดยการไม่ทำให้รู้สึกแปลกแยก กล่าวคือแกนนำกลุ่มสตรีได้ตระหนักถึงช่องว่างคือผู้สูงอายุขาดสวัสดิการกองทุน ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจและสังคม ทำให้มีความต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบท สร้างความรู้สึกถึงคุณค่าของผู้สูงอายุทางด้านจิตใจ และไม่สร้างความรู้สึกแปลกแยก การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมโดยการสนทนาหรือพูดคุยและชักชวนระหว่างเพื่อนของเพื่อน จึงเกิดกลุ่มขึ้นมาทำให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นจาก 4 คนเพิ่มจำนวนเป็น 40 คนทำให้แกนนำกลุ่มสตรีเกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้จากการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย

ด้านสังคม ด้านศาสนา ด้านสุขภาพและด้านสวัสดิการ เป็นต้น ทำให้ผู้คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมและตอบรับ รวมถึงการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ทำให้ผู้คนที่ไม่เคยเห็นด้วยมองเห็นในความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนผ่านกิจกรรม “ฮาลาเกาะห์ยาซิน” ทำให้ผู้คนเหล่านี้เกิดการมีส่วนร่วมกิจกรรมในภายหลังเพราะเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อน สุพรรณิ ไชยอำพร (2549) กล่าวว่าในการขับเคลื่อนชุมชนนั้นจะต้องมีกระบวนการพัฒนาในระดับปฏิบัติการและต้องผ่านมิติวัฒนธรรมใน 3 มิติด้วย คือ 1) ระบบความเชื่อ/ความคิด 2) ระบบคุณค่า/ค่านิยม รวมถึงคุณธรรมและจริยธรรม และ 3) แบบแผนของคนส่วนใหญ่ที่กระทำและมีพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน หรือกึ่งอัตโนมัติ โดยสำนึกว่าต้องทำอะไร เมื่อไร อย่างไร (Pattern of Action Behavior) ในการขับเคลื่อนงานพัฒนาหรือการขับเคลื่อนชุมชนใดๆ จะมีขั้นตอนที่เน้นมิติของชาวบ้านเป็นหลัก แต่ยังคงเตรียมคน หรือผู้นำชุมชนให้มีความสนใจและเข้าร่วม ฉะนั้นการขับเคลื่อนจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของผู้คน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำและประชาชนไว้ดังนี้ 1) ขั้นตอนการตระหนักรู้ในช่องว่าง (Consciousness Gap) ซึ่งการตระหนักรู้ในช่องว่างนี้มักบ่งชี้ด้วยการรับรู้ปัญหาการมีความต้องการโดยมองเห็น /รับรู้ถึงช่องว่างหรือช่วงห่างของสภาพที่เป็นอยู่กับสิ่งที่พึงปรารถนา (Problem/Need) 2) ขั้นมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีขอบเขต (Aspiration Frontier) เมื่อบุคคลตระหนักในช่องว่างแต่ยอมรับได้/ปลงได้ การขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลงย่อมไม่เกิดขึ้น ดังนั้นหากต้องการให้มีการขับเคลื่อน จำเป็นต้องเสริมสร้างให้เกิดการจูงใจในการเปลี่ยนแปลงหรือต้องการการเปลี่ยนแปลง การนำสิ่งที่ตั้งมานำภูมิใจทั้งในอดีตและปัจจุบันของชุมชนมาเป็นสื่อชักนำให้มีความต้องการ ให้มีสิ่งที่ตั้งมานำภูมิใจเป็นต้น 3) ขั้นให้เกียรติไม่สร้างความรู้สึกละเลย (De-Alienation) กล่าวคือ ในการขับเคลื่อนงาน เพื่อจะให้บุคคลตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วม จำเป็นต้องให้เกียรติ หรือสร้างความรู้สึกรู้สึกว่าทุกคนมีความสำคัญต่องานการขับเคลื่อน 4) ขั้นการมีส่วนร่วม (Participation) เนื่องจากการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดภาวะการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ผู้คนในชุมชนจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine Participation) อันหมายถึง การมีส่วนร่วมตัดสินใจ หรือการมีส่วนร่วมแบบต่อเนื่อง (Continuous Participation) คือ การมีส่วนร่วมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดการขับเคลื่อน 5) ขั้นสามารถพึ่งตนเอง (Self-Reliance) ทั้งการพึ่งตนเองทางวัตถุ การพึ่งตนเองทางจิตใจ และการพึ่งตนเองทางสติปัญญา 6) ขั้นผู้คนในสังคมค้ำึงถึงส่วนรวมร่วมกัน (Collective Personality Society) คิดถึงผู้อื่น คิดถึงผลประโยชน์สาธารณะ ตลอดจนการมีจิตอาสา และในส่วนของกิจกรรมนั้น Trotzer (1997) กล่าวว่าสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มแสดงบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป โดยหน้าที่ของสมาชิกอาจแบ่งได้ 4 องค์ประกอบได้แก่ 1. ผู้รับบริการ (The Client) ผู้รับบริการจะถูกจัดเข้าสู่กระบวนการให้คำปรึกษา โดยความช่วยเหลือ จะเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ในกระบวนการให้คำปรึกษา 2. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ประโยชน์ของกระบวนการกลุ่มคือสมาชิกในกลุ่มสามารถแสดงบทบาทได้ ทั้งเป็นผู้ขอความช่วยเหลือและผู้ให้ความช่วยเหลือ ผ่านการฟัง การแบ่งปัน การให้ผลป้อนกลับ หรือเสนอทางเลือกที่น่าสนใจ 3. ตัวแบบ (The Model) การที่มีผู้แสดงบทบาทเป็นตัวอย่างอยู่ในกลุ่มทำให้สมาชิกในกลุ่มรู้สึกมีคุณค่าและเรียนรู้ที่จะรับผิดชอบ 4. ผู้ตรวจสอบ (The Reality check) เป็นผู้ที่สามารถแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจัง รู้สึกเห็นอกเห็นใจสมาชิกคนอื่น ๆ และเสนอทางเลือกโอกาสในการทำงานอย่างมีเหตุผล ซึ่ง Yamagata-Lynch (2007) กล่าวว่าทฤษฎีกิจกรรม เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยเรื่องตัวกระทำส่งผ่าน (Mediate Action) มองกิจกรรมเป็นหน่วยในการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งถูกนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในรูปแบบของกรอบแนวคิด และใช้เป็นเทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สามารถนำเป็นต้นแบบในการนำแนวทางในการพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชนอื่นๆได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้วิจัยควรที่จะศึกษาและมีความเข้าใจในแนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อน
2. ผู้วิจัยจะต้องมีการเข้าหาผู้คนในชุมชนเพื่อศึกษาบริบทต่างๆในพื้นที่
3. ผู้ศึกษาควรมีวินัยในการศึกษาวิจัย

บรรณานุกรม

- กณิกนันต์ หยกสกุล .(2551). การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมเพื่อสุขภาพ.วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การส่งเสริมสุขภาพ) เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กิติชัย รัตน์นะ .การสร่างกลุ่มและเครือข่ายในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สืบค้นเมื่อ1สิงหาคม 2567
2561<http://www.ieat.go.th/assets/uploads/cms/file/201604071732301596794406.pdf>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ,2566 สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม2567<https://www.dop.go.th/th/benefits/3/765>
- กลุ่มเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพเครือข่าย กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ, 2564 สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2567 <https://www.dop.go.th/th/know/15/926>
- กวีลวดี บุรีกุล.(2543). แนวคิดของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย. (ออนไลน์). สืบค้นจาก:
http://www.kpi.ac.th/kpiuser/documents/level_proce [2546, 20 ตุลาคม].
- จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย. 2549. รวมบทความทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ปี 2549. ใน กลุ่มชาติพันธุ์ อาชญากรรม และการเข้าถึงความยุติธรรม : ถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้, สุภางค์ จันทวานิช, บก. พิมพ์ครั้งที่ 1. : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จิรประภาศิริสูงเนิน คุชฎีอายุวัฒน์และทองใส เอ่นหยอง. “การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุ ต้นแบบ จังหวัดขอนแก่น”.วารสารวิจัยและพัฒนาาระบบสุขภาพ. 12(1) : 84-92, 2562.
- ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล, อาจารย์ที่ปรึกษา; วิกร ตันทวุฑฒ, อาจารย์ที่ปรึกษา; ศิริรัตน์ อินทรนิมิตร, 2511-; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สำนักบัณฑิตศึกษา
- ตยา สุวรรณชฎ. (2522). พัฒนาสังคม : ขอบเขตและแนวความคิด. วารสารพัฒนา19, 3 (กรกฎาคม 2522) ชุมชนชนบทไทย. ในการบริหารงานพัฒนาชนบท, จักรกฤษณ์ นรนิติพัฒนธการ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์. ตยา สุวรรณชฎ. (2522). พัฒนาสังคม : ขอบเขตและแนวความคิด. วารสารพัฒนา19, 3 (กรกฎาคม 2522) ชุมชนชนบทไทย. ในการบริหารงานพัฒนาชนบท, จักรกฤษณ์ นรนิติพัฒนธการ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา.(2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง.กรุงเทพมหานคร: 598 Print.
- พระราชบัญญัติ ผู้สูงอายุ (ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๐) สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร เเบญจลักษณ์ อัครพสุชาติ. (2550). บทบาทในการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์. ศิลปะ ศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- วันชัย วัฒนศัพท์, (2553)https://learningofpublic.blogspot.com/2016/02/blog-post_79.html
- ศิริพันธ์ุ สา สัตย์ (2551) ผู้ สูง อายู สืบ ค้ น เมื่ อ วัน ที่ 16 ก ร ก ฎ า ค ม 2567
[http://etheses.psru.ac.th/libirpsru/sites/default/files/site/default/thesis/ch2%20\(2\)_2.pdf](http://etheses.psru.ac.th/libirpsru/sites/default/files/site/default/thesis/ch2%20(2)_2.pdf)
- ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์.(2557).ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงวัยของ ประเทศไทยสำนักงานกรม กิจการผู้สูงอายุ,2566 <https://www.dop.go.th/th/benefits/3/765>
- สนธยา พลศรี. (2545). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- สำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2564 สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2567 https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2023/20230731140458_26870.pdf

สุพรรณิ ไชยอำพร. 2549. วัฒนธรรมกับการพัฒนา: ศาสตร์ของการพัฒนาในระดับปฏิบัติการ.กรุงเทพมหานคร:
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุพรรณิ ไชยอำพร. 2549. วัฒนธรรมกับการพัฒนา: ศาสตร์ของการพัฒนาในระดับปฏิบัติการ.กรุงเทพมหานคร:
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อภิัญญา กังสนารักษ์. (2544). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของ
สถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก
รูปภาพประกอบการดำเนินงาน

ภาคผนวก ก

ภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ภาคผนวก ข

ภาพการดำเนินงานวิจัย

ภาคผนวก ค
ภาพกระบวนการดำเนินกิจกรรมของแกนนำกลุ่มสตรี

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์

ชื่อหัวข้อพิเศษ การขับเคลื่อนกับการพัฒนาผู้สูงอายุของแกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร้ง จังหวัดยะลา

คำชี้แจง 1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ เป็นเครื่องมือเพื่อนำไปใช้ศึกษาการขับเคลื่อนกับการพัฒนาผู้สูงอายุของแกนนำกลุ่มสตรีบ้านแอร้ง จังหวัดยะลา สำหรับเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมาย ได้ทำการศึกษาเอกสาร ข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดของการวิจัยและแบบสัมภาษณ์

2. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มีทั้งหมด 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 3 ประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ ชื่อ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

หัวข้อพิเศษ.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....จนถึงเวลา.....

ผู้สัมภาษณ์ .....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ .....ตำแหน่ง/อา

ชีพ.....ประสบการณ์ในการทำงาน.....รายได้

.....เพศ.....อายุ.....การศึกษา

.....ภูมิลำเนา.....

ส่วนที่ 3 ประเด็นคำถามตาม วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนของแกนนำกลุ่มสตรีกับการพัฒนาผู้สูงอายุพื้นที่บ้านแอร้ง จังหวัดยะลา

1. จุดเริ่มต้นของแกนนำกลุ่มสตรีเริ่มต้นเมื่อปีไหน?

2. การรวมกลุ่มตั้งแต่ต้นจนถึงตอนนี้เป็นระยะเวลากี่ปี?

3. ตั้งแต่เริ่มรวมกลุ่มได้เริ่มต้นการขับเคลื่อนเกี่ยวกับเรื่องอะไร?

4. เริ่มขับเคลื่อนตั้งแต่ พ.ศ.ไหน ถึง พ.ศ.ไหน?

5. แกนนำกลุ่มสตรีมีการขับเคลื่อนอย่างไร และมีการดำเนินกิจกรรมย่อยอะไรบ้าง?

6. แต่ละกิจกรรมเริ่มพ.ศ. ไหน ถึง พ.ศ.ไหน?

7. แต่ละกิจกรรมมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร ทำอย่างไร ทำอะไร ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกิจกรรม?

7.1 หลังจากที่อยู่แล้วว่ามีปัญหาแบบนี้แล้วคิดว่าต้องทำอะไร

7.2 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอย่างไร

7.3 แล้วคณะกรรมการแต่ละคนเลือกกันอย่างไร

7.4 มีการสร้างแรงจูงใจอย่างไรเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มและได้สร้างทีมนี้ขึ้นมา

7.5 ในการแก้ไขปัญหามีเครือข่ายอะไรเข้ามาเกี่ยวข้องหรือไม่อย่างไร

7.5.1 ในช่วงของการขับเคลื่อนในเรื่องของผู้สูงอายุ ทำอย่างไรที่จะให้ผู้สูงอายุอยากเข้าร่วมกิจกรรม

7.5.2 แต่ละกิจกรรมได้ดำเนินการต่อเนื่องหรือไม่อย่างไร

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นางสาวโรสเซีย อาแซ
 รหัสประจำตัวนักศึกษา 406422061
 วัน เดือน ปี เกิด 18 พฤศจิกายน 2545
 ที่อยู่ 21 ม.5 ตำบลต้นหยงดालอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี 94150
 ประวัติการศึกษา ปริญญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
 สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
 เบอร์โทร 0988231569
 อีเมลล์ 406422061@yru.ac.th

ชื่อ-สกุล นายมุฮัมหมัดฮาฟิซ ยูโซ๊ะบิลูกา
 รหัสประจำตัวนักศึกษา 406422089
 วัน เดือน ปี เกิด 25 กันยายน 2545
 ที่อยู่ 81 ม.2 ตำบลกาลอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา 95140
 ประวัติการศึกษา ปริญญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
 สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
 เบอร์โทร 0980601004
 อีเมลล์ 406422089@yru.ac.th

ชื่อ-สกุล นางสาวตวงแอฟารีดา หะลี
 รหัสประจำตัวนักศึกษา 406422092
 วัน เดือน ปี เกิด 04 พฤศจิกายน 2545
 ที่อยู่ 107 ม.3 ตำบลป้อมมัง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา 95140
 ประวัติการศึกษา ปริญญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
 สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
 เบอร์โทร 0828422040
 อีเมลล์ 406422092@yru.ac.th